

de Duinstag

V O G E L C L U B
KATWIJK

jaaroverzicht 2023
jaargang 38

de Duinstag

VOGELCLUB KATWIJK

JAAROVERZICHT 2023 JAARGANG 38

TEKSTEN & REDACTIE

Gijsbert van der Bent ❖ 06 23 53 27 50 ❖ gvanderbent@visserijnieuws.nl ❖ eindredactie
Bas van der Burg ❖ 06 51 37 08 08 ❖ bdvanderburg@ziggo.nl
Menno van Duijn ❖ 06 45 75 89 75 ❖ mennovduijn@gmail.com
Frank van Duivenvoorde ❖ 06 13 04 35 53 ❖ frankduif@live.nl
Arjan van Egmond ❖ 06 21 58 57 88 ❖ arjanvanegmond74@gmail.com
Joël Haasnoot ❖ 06 31 93 86 77 ❖ joel_haasnoot@hotmail.com
Jona Haasnoot ❖ 06 38 01 64 50 ❖ jonahaasnoot@gmail.com
Maarten Langbroek ❖ 06 81 75 42 69 ❖ maarten.langbroek3@gmail.com
Wim Langbroek ❖ 06 39 11 93 18 ❖ wim.langbroek3@gmail.com
Huig Ouwehand ❖ 06 49 97 48 26 ❖ huigouwehand34@gmail.com ❖ eindredactie
André van der Plas ❖ 06 14 79 06 52 ❖ andre196801@gmail.com
Marijn Prins ❖ 06 44 66 25 39 ❖ marijn.prins@gmail.com ❖ eindredactie
Thijs Schipper ❖ 06 11 47 19 87 ❖ vogelclubkatwijk.ts@gmail.com
Gijsbert Twigt ❖ 06 55 91 30 42 ❖ gijsberttwigt@gmail.com
Joas de Vreugd ❖ 06 82 15 27 94 ❖ devreugdjoas@gmail.com
Marcel van Weeghel ❖ 06 37 11 49 53 ❖ marcelvanweeghel@gmail.com

FOTOREDACTIE, VORMGEVING & OPMAAK

René van Rossum ❖ 06 12 30 96 57 ❖ rene.van.rossum@kpnmail.nl ❖ eindredactie

Het periodiek De Duinstag van de Vogelclub Katwijk verschijnt in het eerste kwartaal als een ornithologisch jaaroverzicht. Dit dikke jaarverslag is te verkrijgen door vooraf geld over te maken op rekeningnummer NL93 RABO 0391 8444 31 ten name van "Vogelclub Katwijk". Vergeet niet je naam en adres te vermelden! Zie de website birdclubkatwijk.nl voor het juiste bedrag.

VOORZITTER VOGELCLUB KATWIJK

Gijsbert Twigt ❖ 06 55 91 30 42 ❖ gijsberttwigt@gmail.com

PENNINGMEESTER & LEDENADMINISTRATIE

Thijs Schipper ❖ 06 11 47 19 87 ❖ vogelclubkatwijk.ts@gmail.com

WEBSITE

birdclubkatwijk.nl

WEBMASTERS & WEBREDACTIE

André van der Plas ❖ 06 14 79 06 52 ❖ andre196801@gmail.com

Menno van Duijn ❖ 06 83 51 51 86 ❖ mennovduijn@gmail.com

FACEBOOK

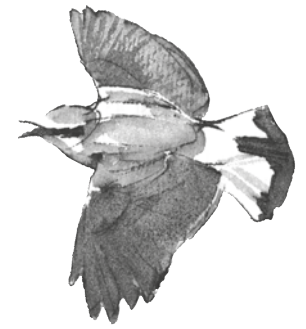
@birdclubkatwijk

FOTO'S OMSLAG

84 ogen van vogels ❖ René van Rossum

Voorwoord

De tijd is aangebroken dat we kunnen terugkijken op het vogeljaar 2023. In het waarnemingsgebied van Vogelclub Katwijk werd wederom veel vogeltrek geteld, gestruind, gefotografeerd en geïnventariseerd. In dit jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de waargenomen soorten en de beschikbare broedgegevens.

Ook in 2023 zijn weer veel leuke waarnemingen gedaan van bijzondere of schaarse vogelsoorten, vroege of late zomer- en wintergasten en opvallende aantallen vogels. De ingevoerde waarnemingen op waarneming.nl en trektellen.nl zijn door ons trouwe team van schrijvers en redactieleden overzichtelijk weergegeven in de Duinstag. Dit alles is uiteraard weer rijkelijk voorzien van de beste foto's.

Twee soorten die opvallend aanwezig waren zijn apart uitgelicht, namelijk Koereiger en Grote Barmsijs. Met dank aan de Werkgroep Berkheide kunnen we weer een overzicht geven van de aantallen territoria van alle broedvogels in Berkheide, Coepelduynen en Lentevreugd.

In het voorjaar werden zogeheten 'blockers' (zeldzaamheden die maar door enkelen gezien zijn) 'ontblockt', maar net zo goed werden er weer nieuwe toegevoegd aan de Katwijkse soortenlijst. Denk hierbij aan soorten als Grote Karekiet, Struikrietzanger, Matkop en een izabelklauwier! Enkele zijn uitgelicht in dit verslag.

In het voorjaar werd weer een big day georganiseerd met als doel om zo veel mogelijk vogelsoorten te zien. Verschillende teams streden om het hardst om de felbegeerde prijs in de wacht te slepen. Benieuwd naar de winnaars? Een samenvatting van de dag is verderop in het verslag te vinden.

Recent is in de regio Rijnlanden een nieuwe roofvogelwerkgroep opgericht. Peter de Maagt neemt ons mee in de verrichtingen van de werkgroep. In de categorie 'opa vertelt' is er mooi nieuws voor de meeuwenliefhebbers in de vorm van de eerste waarnemingen van Grote Burgemeesters in Nederland. Traditiegetrouw sluit Bas van der Burg af met een overzicht van feiten, fenologie en andere statistieken.

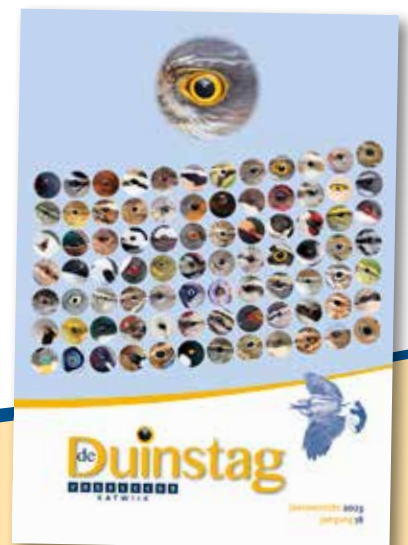
Bij dezen wil ik iedereen bedanken die zijn of haar waarnemingen heeft ingevoerd. Ga vooral zo door, zodat we ook volgend jaar weer een compleet verslag kunnen geven van het wel en wee van de Katwijkse avifauna. Veel lees- en kijkplezier gewenst en hopelijk tot snel in het veld bij een volgende (ont)blocker!

| GUISBERT TWIGT, KATWIJK, MAART 2024

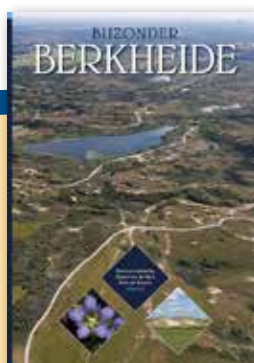

RAAD DE OGEN EN WIN !

Er staan 84 ogen op het omslag afgedrukt (de bovenste telt niet mee). Begin linksboven en nummer je antwoorden van links naar rechts. Sluitingsdatum: 31 mei 2024. De oplossing en winnaars worden bekend gemaakt per e-mail aan alle deelnemers en op de website van Vogelclub Katwijk.

Dit zijn de twee te winnen boeken

Stuur je oplossing naar rene.van.rossum@kpnmail.nl

Soortenoverzicht 2023

Ganzen, zwanen en eenden

Joël Haasnoot

Het was dit jaar een van de betere jaren om **Rotganzen** te zien langs onze kust. Zo trokken er op 24 mei nog 1.280 ex naar noord langs Savoy, op weg naar de broedgebieden. Hierna was de stroom gauw opgedroogd, want de laatste vlog op 3 juni langs. Vanaf 16 september kwam de najaarsstroom op gang, met als topdag 319 ex op 15 november. Niet alledaags waren de 2 ex die op 27 oktober in Lentevreugd verbleven, optrekkend met Grauwe Ganzen. De **Brandgans** doet sinds 2020 ieder jaar een stapje achteruit wat de waargenomen aantallen betreft. April was de beste maand, met op 23 april 1.400 naar noord vliegende ex over Telpost Berkheide. Weinig waarnemingen aan de grond dit jaar, op een enkele groep van maximaal 25 ex bij het Valkenburgse Meer/Lentevreugd na. **Grauwe Gans** blijft toenemen als broedvogel van Berkheide/Lentevreugd, met in 2023 39 territoria. Grotere groepen bevinden zich in het winterhalfjaar rond voormalig Vliegkamp Valkenburg (160 ex op 12 januari). Na het broedseizoen wordt alweer snel gegroepeerd, getuige de 214 ex die op 10 augustus werden gezien in de Ruijge-laanse- en Zonneveldspolder. De **Kleine Rietgans** werd dit jaar, na enkele waarnemingen in januari en februari, vooral in oktober en november gezien. De beste dag was 16 november, toen 228 ex over De Puinhoop vlogen. Nog schaarser bij ons is de **Toendrarietgans**. Bijzonder was de vogel die 27 mei over Telpost Berkheide naar zuid vloog. Verder vanaf november enkele groepjes, met op 9 december het hoogste aantal: 20 ex. De **Kolgans** kende een vrij mager jaar. Naast overvliegende groepen bevonden zich groepen aan de grond, met name in Lentevreugd (begin januari 100 ex en begin november 50 ex). Dagen met noemenswaardige trekbeweging waren 13 februari (336 ex) en 26 oktober (250 ex).

Knobbelzwanen hebben het jaar afgetrapt met 31 ex op 1 januari in de Elsgeesterpolder. Een andere wintergroep verbleef in de Ommedijksche Polder. Los van de broedparen in allerlei wateren binnen en buiten de bebouwde kom werd er gebroed in Berkheide (4 paren, hoogste aantal sinds 2012) en Lentevreugd (3 paren, hoogste aantal sinds begin telling). Er waren drie waarnemingen van **Kleine Zwaan** dit jaar. Op 16 november vlogen 10 ex zeer hoog richting de Noordzee (op weg naar Engeland?). Deze groep werd een half uur eerder boven Alphen aan den Rijn gezien. Op 28 november vloog 1 ex richting zuid over Berkheide. Tenslotte vloog op 29 november een groep van 5 ex richting oost over Rijnsoever. Zoals gebruikelijk lag het aantal waarnemingen van **Wilde Zwaan** een stuk hoger. Met name op en rondom Vliegkamp Valkenburg, zoals op 29 januari (groep van 9 ex). Eind februari waren ze al weer vertrokken. Op 12 november werd een groep van 14 overvliegende ex gezien op Lentevreugd. Vanaf december was weer een groep aanwezig rond voormalig Vliegkamp Valkenburg (maximaal 8 ex).

Bergeenden werden het gehele jaar gezien. Traditiegetrouw is juli de beste maand. Dan trekken er veel over zee richting de ruigebieden. Beste dag was 6 juli: 237 ex langs Telpost Savoy. Er waren territoria in Berkheide (1) en Lentevreugd (1), en verder werd er gebroed in de plas bij industriegebied 's Gravendijck (3 kuikens). Bij **Casarca** bleef het bij drie waarnemingen. Op 14 april vloog 1 ex over Lentevreugd, op 5 mei 1 ex over de Willem van den Berghstichting en op 18 juni 2 ex over Telpost Berkheide. Een paartje **Zomertaling** stal de show op Lentevreugd van 4 tot en met 10 mei. Verder bleef het bij een handvol andere waarnemingen, onder meer een mannetje dat op 1 en 2 mei aanwezig was op voormalig Vliegkamp Valkenburg. Gedurende de eerste helft van het jaar werden veel **Slobeenden** ge-

zien. In winter en voorjaar verbleven groepen van enkele tientallen in de Mient-Kooltuin, Lentevreugd en Berkheide. Beste maand was echter april. Toen verbleven er op het Grote Meer in Berkheide maar liefst 250 ex. Dit leidde in Berkheide tot het hoogste aantal territoria/sinds 2009: 3. Verder waren er geen aanwijzingen voor territoria/broeden. Ook het najaar verliep zonder noemenswaardige aantallen. De **Krakeend** kende een jaar zonder noemenswaardige aantallen of bijzonderheden. Grotere concentraties waren in de winter te vinden in de Mient-Kooltuin, Lentevreugd en het Valkenburgse Meer. Op dit meer werd het hoogste aantal van het jaar gezien: 40 ex op 10 februari. Om grote groepen **Smienten** te zien is het Valkenburgse Meer dé plek. Op 23 januari zaten hier 450 ex. Maar ook de plas in de Mient-Kooltuin mocht er zijn. Hier waren op 8 maart 410 ex aanwezig. Op enkele waarnemingen in april en mei na verliep het broedseizoen traditioneel smientloos. Grotere aantallen werden pas weer in de winter gezien. Op 6 december zaten er weer 500 ex. Op 30 december vlogen 818 ex langs Savoy. Verstoring door vuurwerk? De **Wilde Eend** verkeert duidelijk in zwaar weer. Een landelijke trend die ook bij ons resulteert in minder waarnemingen. Noemenswaardige concentraties werden niet gezien. De aantallen territoria in Berkheide en Lentevreugd waren laag. Een eendensoort die de laatste jaren juist vaker wordt gezien is de **Pijlstaart**. De vogels die op de plas in de Mient-Kooltuin verbleven werden veel ingevoerd. Tot en met 9 april verbleven hier max 7 ex. Voor de maand oktober spande de kroon. Toen vlogen over zee op 6 en 8 oktober 23 ex (zou het dezelfde groep geweest zijn?) en op 19 oktober 24 ex (vorige groep +1?, we zullen het nooit weten...). Een groep van maar liefst 63 ex vloog op 16 november over Lentevreugd. Een groep van 85 **Wintertalingen** verbleef op 15 januari op Lentevreugd. Andere groepen van 20+ verbleven op plassen in de Mient-Kooltuin en 's Gravendijck. Wegtrek richting broedgebieden vindt relatief laat plaats. Zo vlogen op 25 april 46 ex en op 29 april 72 ex richting noord over zee. In juni verbleef een mannetje in Lentevreugd. Dit leidde niet tot een territorium. Vanaf oktober trokken weer grotere aantallen langs. Groepen van enkele tientallen ex werden gezien bij 's Gravendijck en het meer bij de Muur in Berkheide. Berkheide blijft het topgebied om **Krooneend** te zien. De soort zit hier als broedvogel in de lift (17 territoria, iets minder dan de 18 van recordjaar 2022). Vanaf juni werden op het Grote Meer grotere aantallen gezien (20 ex op 2 juni). Op 14 december was het aantal hier opgelopen tot 46 ex. Het Grote Meer in Berkheide was ook de plek om **Tafeleend** te zien. Op 23 januari verbleven hier 29 ex. Ook op Lentevreugd bevonden zich kleine concentraties, van maximaal 20 ex. In Berkheide werden 20 territoria vastgesteld, het hoogste aantal sinds 1995. **Kuifeenden** zijn vooral in de wintermaanden aanwezig. Grotere groepen verbleven op het Grote Meer in Berkheide (bijvoorbeeld 87 ex op 7 januari) en op het Valkenburgse Meer. Als broedvogel neemt de soort in Berkheide weer wat toe (48 territoria tegenover 33 in 2022). Direct na het broedseizoen bevond zich al een grotere concentratie op Lentevreugd: 50 ex op 7 juli. Het najaar verliep zonder noemenswaardige aantallen. **Topper** werd een aantal keer over zee waargenomen: 26 februari (5 ex), 22 september (1 ex), 23 september (2 ex), 31 oktober (1 ex), 5 november (6 ex) en 19 november (2 ex). Met in totaal 17 ex was het een gemiddeld jaar.

Ook voor de **Eider** was het qua aantallen een gemiddeld jaar. De beste maanden waren april en mei. De beste dag was 15 april (41 ex). Andere dagen met meer dan 20 langsvliegende ex waren 24 mei (27 ex) en 23 september (25 ex). Het jaar 2023 was een goed zee-eendenjaar. Meer dan in andere jaren werden er **Grote Zee-eenden** voor onze kust gezien. Dagen met meer dan 10 ex waren 7 januari (13 ex), 29 januari (beste dag, 22 ex.), 6 februari (18 ex) en 26 december (10 ex). Ook de **Zwarte Zee-eend** kende een goed jaar.

Pijlstaart ♂ | De Mient - Kooltuin, Katwijk, 9 januari 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Groene Specht 2e kj | Lentevreugd, Wassenaar, 9 januari 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Het accent lag duidelijk op de maand november, hoewel deze eend het gehele jaar voor onze kust te zien is. Goede dagen waren 9 november (250 ex), 15 november (526 ex), 16 november (377 ex), 19 november (beste dag; 1.361 ex), 22 november (300 ex) en 26 november (583 ex). Van de **Ijseend** dit jaar slechts twee waarnemingen. Op 7 en 11 november vloog 1 ex langs de Buitenwatering. Die van 11 november zat daarbij ook nog even ter plaatse. Aan het begin van het jaar was een mannetje **Brilduiker** present in Berkheide, tot en met 15 mei. Op een enkele waarneming van een tweetal na bleef het hierbij voor het eerste deel van het jaar. Het najaar werd afgetrapt met een groepje van 7 ex die op 6 oktober over het strand van de Coepelduynen vlogen. Kleine groepjes vlogen in de periode die volgde over zee. Vanaf half november was het/een mannetje weer aanwezig in Berkheide.

Vanwege het uitblijven van streng winterweer waren **Nonnetjes** schaars. Van januari t/m maart verbleven enkele ex in Berkheide, met als uitschieter 5 ex op 21 januari. In de rest van het jaar werden geen waarnemingen meer gedaan. Tot en met maart was een paartje **Grote Zaagbek** aanwezig in Berkheide. Van noemenswaardige trekbewegingen was in het voorjaar geen sprake. In het najaar was die beweging iets meer te zien, met op 16 november 11 ex naar zuid over De Puinhoop als hoogste aantal. Aan het einde van het jaar waren in Berkheide tot 3 ex aanwezig. Zoals gebruikelijk wordt de **Middelste Zaagbek**, die veel meer aan zee gebonden is, vaker bij ons waargenomen. Duidelijke topmaanden waren oktober en november. De enige maand waarin ze niet werden waargenomen was juni. De beste dag was 3 november: 31 ex over zee.

Hoenders t/m flamingo's

Marcel van Weeghel

Van de **Patrijs** werden op 10 februari 2 ex gezien in de Elsgesteerpolder, maar waarschijnlijk net buiten de grenzen van ons waarnemingsgebied. De **Kwartel** werd in het voorjaar twee keer opgemerkt: 1 ex roepend op 8 mei op Vliegveld Valkenburg en op 20 mei 1 ex roepend op Lentevreugd.

Telpost Berkheide was de locatie waar de eerste **Gierzwaluw** van 2023 werd gezien, op 9 april. De voorjaarstrek kwam laat op gang. Het hoogste aantal van het voorjaar was 1.773 ex over Telpost Berkheide op 29 mei. Op 11 juli werden hier 4.020 ex weer richting zuid waargenomen. Op 31 augustus werd de laatste Gierzwaluw waargenomen. Een **Vale Gierzwaluw** werd op 21 oktober rond 9:00 uur richting noord over Telpost Berkheide waargenomen en ongeveer 15 minuten later werd 1 ex richting noord over Telpost De Puinhoop gezien. Rond 10:15 uur op 21 oktober werd er weer 1 ex richting noordoost over Berkheide waargenomen. Op 28 oktober werd eveneens 1 ex gezien over Berkheide. De **Koekoek** was met 13 territoria stabiel aanwezig in Berkheide. Zowel in de Coepelduynen als op Lentevreugd werd 1 territorium vastgesteld.

De **Holenduif** wordt het hele jaar waargenomen in ons gebied en is met 8 broedparen stabiel aanwezig in Berkheide. De algemene **Houtduif** wordt ook het hele jaar in ons gebied waargenomen. De zo zeldzaam geworden **Zomertortel** werd drie keer waargenomen in het voorjaar: op 6 mei 1 ex richting zuid over Berkheide en op 7 mei en 20 mei 1 ex richting noord over Telpost Berkheide. De algemene **Turkse Tortel** wordt het hele jaar door waargenomen, voornamelijk in de bebouwde kom.

De **Waterral** wordt het hele jaar door waargenomen, voornamelijk Berkheide, Lentevreugd en het Valkenburgse Meer. Het aantal broedparen was stabiel ten opzichte van vorige jaren, met 13 paar in Berkheide en 6 paar in Lentevreugd. Het **Porseleinhoen** werd op

3 april opgemerkt op Lentevreugd en werd daar gehoord tot en met 10 mei. Door deze lange aanwezigheid kon, evenals vorig jaar, een territorium worden vastgesteld. Het algemene **Waterhoen** en de **Meerkoet** werden het hele jaar door waargenomen in ons gebied. De **Kraanvogel** werd twee keer waargenomen in het voorjaar: op 21 februari 2 ex over Lentevreugd en op 10 maart 20 ex over Berkheide.

De **Dodaars** wordt het hele jaar door gezien en was met 21 broedparen in Berkheide de meest algemene broedende fuutachtige in ons gebied. De **Roodhalsfuut** werd twee keer waargenomen: op 3 november 1 ex richting zuid ter hoogte van de Buitenwatering en op 26 november 1 ex op zee eveneens ter hoogte van de Buitenwatering. De **Fuut** wordt het hele jaar door gezien in ons gebied en was met 7 broedparen in Berkheide een stabiele broedvogel. Van de **Geoorde Fuut** werd voor het eerst sinds 2006 weer een territorium vastgesteld in Berkheide. Daarnaast werd er 1 ex waargenomen op 21 december in de Buitenwatering. Een Geoorde Fuut of **Kuifduiker** werd op 19 juli bij Telpost Savoy gezien, maar kon gezien de afstand niet zeker gedetermineerd worden. Verder opvallend genoeg geen waarnemingen van de Kuifduiker in 2023.

Op 3 april vlogen twee flamingo's richting noord over Telpost Berkheide, en werden even later over Telpost De Puinhoop waargenomen. Bij Zevenhuizen konden een dag later de ringen van vermoedelijk dezelfde twee vogels afgelezen worden. Het bleek om hybriden **Chileense Flamingo** x **Flamingo** te gaan.

Steltlopers

Joas de Vreugd & Jona Haasnoot

De **Scholekster** was vooral rondom de Binnen- en Buitenwatering vrijwel het hele jaar door aanwezig. Op 6 mei werd door de trek-tellers op Telpost Berkheide een nieuw dagrecord aan Scholeksters gezien: 133 exemplaren. Het oude record van 84 exemplaren op 11 mei 2016 werd hiermee ruimschoots gebroken. **Kluten** werden uitsluitend waargenomen in de maanden april en mei. Naast een aantal doortrekkende groepjes waren er op 9 april, 8 mei en 18 mei foeragerende vogels te zien op Vliegveld Valkenburg. Lentevreugd, Vliegveld Valkenburg en Berkheide waren dit jaar de beste plekken om **Kieviten** te zien. Vooral op Vliegveld Valkenburg waren regelmatig grote groepen te zien, soms tot honderden ex. Enkele Kieviten trokken in het voorjaar langs Telpost Berkheide, maar nooit met grote aantallen. Een andere steltloper bij wie Vliegveld Valkenburg in trek was, was de **Goudplevier**. Op het vliegveld werden tot maximaal 50 ex tegelijk waargenomen. Op 7 november werden in twee uur tijd vanaf Telpost Savoy 300 ex waargenomen, trekkend richting het zuiden. De **Zilverplevier** werd uitsluitend tijdens de voor- en najaarstrek waargenomen. Beste dag was 22 mei: 91 ex langs Telpost Savoy. Verder waren er enige waarnemingen van vogels ter plaatse in Berkheide en op het strand. De **Bontbekplevier** trok vanaf eind april weer geregeld door. Noemenswaardig is het aantal van 24 ex op 4 mei op Vliegveld Valkenburg. Verder werden er op de plek van 'het voormalig trafohuisje' in Berkheide maximaal 10 ex gezien. Vanaf Telpost Savoy werden in het najaar op 28 september 26 ex genoteerd en op 6 oktober 49 ex. De laatste van het jaar vloog hier langs op 21 november. De eerste **Kleine Plevier** van het jaar zat op 15 maart op Lentevreugd, dertien dagen later dan in 2022. Lentevreugd, Vliegveld Valkenburg en Berkheide waren de beste plekken om de soort te zien. In het voorjaar werden vanaf Telpost Berkheide in totaal 33 ex opgemerkt op 23 verschillende dagen. Een juveniele vogel op 28 augustus op Lentevreugd was de laatste. De **Morinelplevier** werd vijfmaal opgemerkt dit jaar. Op 26 april trokken twee vogels in het adulte

zomerkleed langs Telpost Savoy. De andere waarnemingen werden allemaal gedaan tussen 2 en 16 september. Buiten een groepje van vier op 2 september betroffen het allemaal eenlingen, en steeds overtrekkende vogels. De eerste **Regenwulp** van het jaar was er vroeg bij: op 24 maart, over Berkheide, het vroegste geval sinds 2011. Vanaf april trok de soort weer regelmatig door, met als hoogste aantal 80 ex over Telpost Berkheide op 27 april. Waarnemingen van vogels ter plaatse werden vooral gedaan op Vliegveld Valkenburg en bij de Buitenwating. Op 8 oktober vloog de laatste langs Telpost Savoy. **Wulpen** werden op de eerste dag van het jaar al opgemerkt op Vliegveld Valkenburg. Een 'jodelende' Wulp was op 23 april kort ter plaatse in Berkheide. In het voor- en najaar trok de soort regelmatig langs de telposten, maar nooit echt met hoge aantallen. Op Vliegveld Valkenburg zaten op 8 januari 33 ex. De **Rosse Grutto** werd vanaf 9 april weer waargenomen in ons gebied. Regelmatig waren er foeragerende vogels te zien op het strand in de maand april. In de namiddag van 20 april werden de meeste gezien: 31 ex. Op 2 mei en 24 juli vlogen nog eens 30 ex langs. Op de eerste dag van september zat de laatste op het strand van Berkheide. De **Grutto** gaat nog steeds hard in aantal achteruit. Vliegveld Valkenburg was in het voorjaar goed voor slechts twee vogels. Enkele malen werden langstreckende vogels opgemerkt, met als hoogste aantal een groepje van acht langs Telpost Berkheide op 10 juni. De Grutto kan in Nederland als gevolg van de intensivering van de landbouw steeds lastiger jongen grootbrengen. Een groepje van 24 juveniele vogels op 4 juli bij het plasje achter 's-Gravendijck geeft de burger dan weer wat moed.

De **Steenloper** was, zoals de naam al doet vermoeden, vaak te vinden op de stenen voor de Buitenwating. Op 14 december werden 31 ex hier geteld. Verder werd de soort vaak opgemerkt op het strand van Berkheide en in de Binnenwating. Het hoogste aantal voor Telpost Savoy dit jaar was 8 ex op 29 april. De **Kanoet** werd vooral in de maand mei waargenomen. Twee leuke trekdagen voor de soort waren 22 en 24 mei met respectievelijk 30 en 25 ex. Op 4 en 5 mei verbleef een vogel in het prachtige, oranje zomerkleed in Berkheide. In het najaar werden in totaal nog 25 kanoeten opgemerkt. Ook voor de **Kemphaan** was Vliegveld Valkenburg een favoriete plek. In april en mei werden hier tot maximaal 18 ex tegelijk waargenomen. Tweemaal werd in het voorjaar vanaf Telpost Berkheide een langstreckend groepje waargenomen: op 21 april 16 ex en op 4 mei 5 ex. Op 7 en 8 juli zaten op Lentevreugd respectievelijk 2 en 3 ex. In het najaar werden er nog enkele opgemerkt vanaf de telposten. De laatste twee van het jaar vlogen op 6 november over de Coepelduynen. Van de **Krombekstrandloper** vloog 1 ex langs Telpost Savoy op 22 mei en 1 ex naar zuid op 20 september. **Temmincks Strandlopers** werden van 1 tot en met 12 mei gezien op Vliegveld Valkenburg, met op 8 mei 4 ex. Op 13 mei werd er ook nog een ex in Berkheide waargenomen. De **Drieteenstrandloper** werd het hele jaar gezien. Op 22 januari werd met 450 ex het hoogste aantal gezien, op het strand van Berkheide. **Bonte Strandloper** werd het hele jaar gezien, meestal vanaf de telposten. Beste dag: 202 ex op 11 november langs Savoy. Hoogste aantal ter plaatse: 53 ex op 5 november. In het najaar vlogen er in totaal 12 ex van de **Paarse Strandloper** langs, vooral langs Telpost Savoy. Van 3 tot en met 9 november zat er een ex in de Binnenwating. Van 6 tot en met 8 mei zaten 3 **Kleine Strandlopers** op Vliegveld Valkenburg. Zeven dagen later zat er twee dagen een vogel in Berkheide. Op 15 en 30 juli werden in totaal 6 ex langsvliegend op Telpost Savoy gezien, en op 3 september 3 ex over Telpost De Puinhoop.

Van januari tot maart en van oktober tot december werden er **Houtsnippen** waargenomen. In totaal zijn er 86 ex gezien. **Bokjes** werden van januari tot april en in oktober waargenomen: in totaal 14 ex, waarvan 4 ex ter plaatse, 9 ex opvliegend en 1 ex overvlie-

gend. **Watersnippen** werden het hele jaar door gezien met maximaal 24 ex op Vliegveld Valkenburg op 30 september en op Lentevreugd op 4 oktober.

Van de **Rosse Franjepoot** werden in oktober/november 10 ex over zee gezien. Bij de Wassenaarseslag werden er op 14 en 22 oktober 3 ex waargenomen, op Telpost Savoy op 14, 15, 22, 28 oktober en 5 november 5 ex, vanaf strand op 3 november 1 ex en vanaf Telpost De Puinhoop op 5 november 1 ex. **Oeverlopers** werden vanaf maart waargenomen, en er zijn in totaal 110 waarnemingen gedaan. De meeste waren ter plaatse. Er werden 17 ex overvliegend gezien. Vanaf 18 november zat er een overwinterend ex rond het Valkenburgse Meer. In het voorjaar werd de **Witgat** als eerste gezien op Vliegveld Valkenburg, op 19 maart. Begin april werden de eerste trekkende ex langs Telpost Berkheide waargenomen. Later werden ze ook op andere plekken in Katwijk gezien. De eerste **Tureluur** werd op tien maart overvliegend naar noord gezien. Het eerste ex ter plaatse was op 12 maart. De meeste ex zijn waargenomen in april. De **Bosruiter** werd in april tot juni en in augustus en september waargenomen. In april tot juni werd de Bosruiter het vaakst gezien op Vliegveld Valkenburg. In augustus en september werden er alleen ex op Lentevreugd waargenomen. Overvliegend werden er in totaal 6 ex gezien. **Zwarte Ruiters** werden van april tot augustus gezien. Ter plaatse werden ze op Lentevreugd, Vliegveld Valkenburg en in de Mient-Kooltuin waargenomen. In totaal werden er 33 ex overvliegend gezien, met op 20 april 23 ex langs de Buitenwating. De **Groenpootruiter** werd net als de Zwarte Ruiter vanaf april waargenomen. De meeste ex werden overvliegend gezien, met op 20 april bij de Buitenwating 165 ex over zee naar noord.

Meeuwen, sterns en jagers

Wim Langbroek

De meeste waarnemingen van de **Drieteenmeeuw** komen uit de wintermaanden. De beste dagen waren 7 januari met 763 ex en 8 januari met 1.017 ex langs Savoy. Er zijn geen waarnemingen uit de maanden april, juni, juli, september en oktober. De vele najaarsstormen resulteerden in meerdere langsvliegende **Vorkstaartmeeuwen** in oktober en november. In totaal werden 7 ex opgemerkt, waarvan 3 ex op 3 november. Het gaat daarbij om drie waarnemingen op verschillende tijdstippen van de dag. Het is lastig om dubbelingen uit te sluiten. De **Kokmeeuw** is jaarrond aanwezig in het waarnemingsgebied. In de Binnen- en Buitenwating zijn regelmatig enkele honderden aanwezig, met een maximum van 900 ex op 11 augustus. Op 8 juli vlogen ruim 4.000 ex over Telpost Berkheide. De **Dwergmeeuw** is alleen in de maand juni niet waargenomen. Tijdens de voorjaarsstrek werden de meeste langsvliegende ex opgemerkt. De beste dag was 2 mei, met 900 ex langs Savoy. De meeste **Zwartkopmeeuwen** werden opgemerkt tijdens de voorjaarsstrek. Opvallend is het aantal overvliegende ex in de maand juli. Op 8 juli vlogen 17 ex over Telpost Berkheide. **Stormmeeuwen** zijn jaarrond te vinden in het waarnemingsgebied. In november vlogen de meeste ex langs de telposten, met 727 ex langs Savoy op 25 november. De **Grote Mantelmeeuw** is elke maand waargenomen. De meeste waarnemingen komen uit het najaar en uit de wintermaanden. De meeste waarnemingen hebben betrekking op 1 of enkele ex. Er zijn weinig waarnemingen van burgemeesters in 2023. Op 2 april vloog een tweede kalenderjaar **Grote Burgemeester** over Telpost Berkheide. Op 29 december zat een eerste kalenderjaar op het Katwijkse strand. Een vierde kalenderjaar **Kleine Burgemeester**, die zich vooral ophield in Leiden, werd op 28 januari opgemerkt op het strand voor Berkheide en op 22 februari in de binnenwating. Op 30 maart vloog een derde kalenderjaar langs Savoy.

Grote Gele Kwikstaart | Rijnfront,
Oegstgeest, 24 februari 2023
| MENNO VAN DUIJN

7

Rouwkwikstaart ♂ | Lentevreugd,
Wassenaar, 28 maart 2023
| MARIJN PRINS

Groenpootruiters | voormalig Vliegkamp Valkenburg,
Katwijk, 25 april 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

De **Zilvermeeuw** is jaarrond waar te nemen in de gemeente Katwijk. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat het lang niet altijd dezelfde individuen zijn die op het strand aanwezig zijn. Vooral meeuwen die we in de wintermaanden op het strand tegenkomen kunnen van ver komen. Het aantal kan ook behoorlijk oplopen, zeker als het voedselaanbod van Otterschelpen, zwaardschedes en zeesterren hoog is, tot vele duizenden ex. Het is zeer waarschijnlijk de meest gehate meeuw binnen de gemeente. Als broedvogel is de Zilvermeeuw luidruchtig aanwezig op de Katwijkse daken. Daarnaast hebben veel ex hun eigen stekkie vanwaar ze hotdogs, schepijs en kibbeling buit maken. De **Pontische Meeuw** is alleen niet waargenomen in de maand juni. De meeste waarnemingen komen uit de wintermaanden, meestal op het strand of in de Binnenwatering en de meeste waarnemingen hebben betrekking op een of enkele vogels, maar er zijn ook dagen dat er 5-6 ex worden gemeld. Voor de vogelaars die wat beter in de meeuwen zitten is het vermeldenswaardig dat er enkele waarnemingen zijn van de hybride **Zilvermeeuw x Pontische Meeuw**. De meeste **Geelpootmeeuwen** worden opgemerkt in de herfst en in de wintermaanden. De soort is niet waargenomen in de maanden april en juli. Vanuit het broedgebied rond de Middellandse Zee trekken ze naar de kuststroken van West-Europa. De laatste decennia vliegen Geelpootmeeuwen steeds vaker ook naar Nederland. In het waarnemingsgebied gaat het per ingevoerde waarneming om één of enkele vogels. De **Kleine Mantelmeeuw** is net als de Zilvermeeuw als broedvogel veel aanwezig op de Katwijkse daken. Ook deze meeuw is jaarrond waar te nemen. Vanaf half juli trekt een groot deel weg naar het zuiden tot aan Marokko. Het aantal vogels dat in de winter in Nederland blijft of vroegtijdig arriveert lijkt toe te nemen. Zeer waarschijnlijk komt dit door de mildere winters. Tussen de Kleine mantelmeeuwen werd een aantal **Baltische Mantelmeeuwen** opgemerkt. Deze ondersoort broedt in Oost- en Noord-Zweden, Noord-Estland en Finland tot aan de zuidelijke Witte Zeekust. Het ging in Katwijk ten minste om twee verschillende vogels waarbij de ringen zijn afgelezen op 7 en 19 oktober. Het gaat om ex die geringd zijn en zodoende met zekerheid tot deze ondersoort gerekend kunnen worden.

Een landelijk zeldzame soort die toch vrijwel jaarlijks wordt gezien is de **Lachstern**. Ook in 2023 zijn weer enkele overvliegende vogels opgemerkt, met een ex over zee op 25 juni en 2 ex over de buitenwatering op 2 juli. Op meerdere dagen in het voorjaar, de zomer en het najaar werden **Reuzensterms** opgemerkt. Op 22 en 23 april vlogen 2 ex naar noord over Telpost Berkheide. De vogels van 22 april werden door meerdere BigDay-teams opgemerkt. Op 26 juni vloog een ex naar zuid over Telpost Berkheide. Leuk waren 2 ex aan de grond op het strand bij de Buitenwatering op 1 juli. Op 13 juli vlogen 2 ex over de Buitenwatering en op 20 augustus vlogen 2 ex over Berkheide. Op 3 april werd de eerste **Grote Stern** van het jaar opgemerkt. Tijdens de trek zijn geen hoge aantallen genoteerd. De beste dag was 19 juli met 175 langsvliegende ex. Vogels aan de grond zijn vaak aanwezig op het strand bij de Buitenwatering. De eerste **Dwergsterms** van het jaar zaten op 17 april in de Buitenwatering. Veruit de meeste waarnemingen komen uit april en mei. Het gaat daarbij om langsvliegende vogels over zee en enkele ex die kortstondig op strand aanwezig zijn. De beste dag was 29 april met 89 ex langs Savoy. De laatste van het seizoen zat op 2 september op het strand voor Berkheide. Op 22 maart was de eerste **Visdief** gearriveerd in de Buitenwatering. Op deze locatie worden soms wel enkele honderden ex opgemerkt. Over het dorp zijn tijdens de broedtijd dagelijks overvliegende Visdieven met voer te zien. De beste dag vanaf Savoy was 27 juli met 420 ex. Tijdens de trek worden veel vogels die over zee vliegen overigens genoteerd als **Visdief/Noordse Stern**, omdat deze twee soorten lastig uit elkaar te houden zijn. De eerste

Noordse Sterns vlogen langs Savoy op 25 april. De beste dag was 29 april met 60 langsvliegende ex. Net als voor de andere sterns komen de meeste waarnemingen van vogels aan de grond van het strand bij de Buitenwatering. Een heel aantal waarnemingen komt in 2023 uit de maanden oktober-november, met de laatste waarneming op 24 november. Tijdens de trek in het voor- en najaar werden langsvliegende **Zwarte Sterns** opgemerkt. Het gaat daarbij doorgaans om enkele tot een tiental vogels per dag, waarvan de meeste over zee vliegen. Op 6 november vloog de laatste van het seizoen langs de Buitenwatering.

Door de vele najaarsstormen waren er aardig wat waarnemingen van jagers, vooral in oktober en november. Het aantal **Grote Jagers** was echter zeer laag. Waarnemingen komen uit de maanden september tot en met december met een maximum van 2 ex per dag. De vogelgriep heeft voorgaande jaren in de kolonies met Grote Jagers behoorlijk huisgehouden. In Nederland hebben we het gevolg van de vogelgriep ook waar kunnen nemen bij de kolonies van de Grote Stern. Op 24 mei was een **Middelste Jager** kortstondig ter plaatse voor Savoy, om vervolgens door te vliegen richting het noorden. Op 5 oktober vloog de eerste van het najaar langs. Wat voor de aantallen van de Grote Jager geldt, geldt ook voor die van de Middelste jager, die slechts op een aantal dagen is waargenomen. De laatste vloog op 26 december langs Savoy. De **Kleine Jager** is de enige jager waarvan er nog weleens enkele tientallen ex per dag passereren. De eersten van het jaar vlogen langs op 6 augustus. Oktober is de beste maand voor deze soort. De beste dag was 5 oktober met 23 ex langs Savoy. Met enige regelmaat zijn enkele vogels aanwezig rondom de Buitenwatering en geven dan mooie shows weg door achter meeuwen en sterns aan te jagen. Waarnemingen van de **Kleinste Jager** komen uit de maanden augustus, september en oktober. Het gaat daarbij om ten minste 8 ex. Alle waarnemingen hebben betrekking op langsvliegende vogels. Op 31 augustus vloog de eerste langs Savoy, op 15 oktober passeerde de laatste van 2023.

Alken t/m reigers

Maarten Langbroek

Van de **Kleine Alk** werden in totaal 6 ex waargenomen, waarvan één vogel in januari (5 januari, ter hoogte van de Wassenaarse Slag). Verder werden op 2 november 3 ex en op 3 november 1 ex waargenomen over zee ter hoogte van Savoy. Zoals gebruikelijk zijn **Zeekoeten** en **Alken** veelvuldig waargenomen over zee vanaf Telpost Savoy. De grootste aantallen van 2023 betroffen 68 Alken op 28 oktober en 37 Zeekoeten op 30 december.

Op 9 november werd een **Roodkeelduiker** aangetroffen op het strand langs de Buitenwatering. Deze soort is met flinke aantallen geteld langs Telpost Savoy, met op 15 december het dagrecord van 428 ex. Ook de **Parelduiker** wordt geregeld langstrekking gezien, zowel in voor- als najaar, al blijft dit een vrij schaarse duiker (totaal 20 ex). Op 21 november werd het dagrecord gevestigd: 9 ex werden geturd langs Savoy. Van **Ijsduiker** werden in totaal 7 ex waargenomen, waarvan het gros vanaf Telpost Savoy.

Op 14 oktober en 11 november werd een **Stormvogeltje** gezien, vliegend naar zuid langs Telpost Savoy. De vogel van 14 oktober was min of meer ter plaatse op zee ter hoogte van de Buitenwatering. **Vaal Stormvogeltje** (in jargon Vaaltje) is algemener, al viel het jaar 2023 ondanks enkele passerende stormen toch wat tegen. In totaal werden 6 ex geteld, waarvan 3 in de morgen van 3 november. Overigens passen deze aantallen wel in de trend; vanaf 2019 lijken de aantallen afgenomen te zijn (ondanks dat er jaarlijks toch vaker

Goudvink ♀ | 's Heerenloo, Noordwijk, 3 april 2023 | PETER VAN DUIJN

Tuinfluit | Rijnsoever, Katwijk aan Zee, 5 mei 2023 | PETER VAN DUIJN

BROEDVOGELS

Berkheide, Lentevreugd en Coepelduynen

Aantal getelde territoria in 2023 volgens de Sovon-criteria

Bron: Werkgroep Berheide, www.vwgberkheide.nl, februari 2024

	Berkheide	Lentevreugd	Coepelduynen
Grauwe Gans	34	5	
Knobbelzwaan	4	3 ▲	
Bergeend		1	
Slobeend		1	
Krakeend	17	8	
Wilde Eend	19	7	
Krooneend	17	1	
Tafeleend	20	1	
Kuifeend	48 ▲	6	
Koekoek	13	1	1
Holenduif	8		
Houtduif	56	3	9
Turkse Tortel	1		
Waterral	13	6	
Porseleinhoen		1	
Waterhoen	9	3	
Meerkoet	84	19	
Dodaars	21	2 ▲	
Fuut	7	2	
Geoorde Fuut	1 ▲		
Scholekster		1	
Kievit	8	10	
Kleine Plevier	8 ▲	4	
Aalscholver	188		
Roerdomp	3		
Blauwe Reiger	1 ▲		
Sperwer	2 ▲		
Havik	2		
Buizerd	4		
Kerkuil	1		
Bosuil	2		
Kleine Bonte Specht	3		
Grote Bonte Specht	37	1	1
Groene Specht	5	0 ▼	
Boomvalk	1 ▲		
Wielewaal	2		
Gaai	30		2
Ekster	18	1	4 ▼
Kauw	8 ▼	1 ▼	
Zwarte Kraai	28	1	4 ▼
Glanskop	6		
Pimpelmees	98	7 ▲	8
Koolmees	177	5	17
Boomleeuwerik	90		12
Veldleeuwerik		2	

	Berkheide	Lentevreugd	Coepelduynen
Oeverzwaluw	4		3
Boerenzwaluw	1		
Huiszwaluw		4	
Cetti's Zanger	31 ▲	8 ▲	1 ▲
Staartmees	18		1
Fitis	383	12	27
Tjiftjaf	306 ▲	12	27 ▲
Rietzanger	12	47	
Kleine Karekiet	114	43	1
Bosrietzanger	27 ▲	11	
Spotvogel	9 ▲	6 ▲	
Sprinkhaanzanger	49 ▲	11	2
Snor		1	
Zwartkop	154	13	12
Tuinfluit	98 ▲	11	1
Braamsluiper	83	9	14
Grasmus	331	33	43
Winterkoning	153	14 ▲	10
Boomkruiper	25		1
Boomklever	2		
Spreeuw	0 ▼	3	
Merel	141	17	19
Zanglijster	41	7	2
Grote Lijster	1		
Grauwe Vliegenvanger	5 ▲		
Roodborst	82 ▲	1	3
Blauwborst	35	7	
Nachttegaal	229	4	24
Gekraagde Roodstaart	39		
Roodborsttapuit	99 ▲	17	26 ▲
Huismus	20	1	
Heggenmus	274	24	64
Witte Kwikstaart	2	1	
Graspieper	59	25	30
Boompieper	41 ▲		
Vink	180	2	7
Appelvink	2		
Goudvink	3		
Groenling	21	8	2 ▲
Kneu	83	22	27
Putter	41 ▲	7	5
Rietgors	17	18	
Grote Canadese Gans	10 ▲	2	
Halsbandparkiet	9		

▲: aantal territoria significant hoger dan het gemiddelde aantal van de voorafgaande 10 jaar (Berkheide, Lentevreugd) of 6 jaar (Coepelduynen)
▼: aantal territoria significant lager dan het gemiddelde aantal van de voorafgaande 10 jaar (Berkheide, Lentevreugd) of 6 jaar (Coepelduynen)

Witte Kwikstaart adult ♂ | voormalig Vliegkamp Valkenburg, 12 april 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Gele Kwikstaart ♂ | De Mient - Kooltuin, Katwijk, 25 april 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Visarend adult ♀ | Telpost Berkheide, Wassenaar, 23 april 2023 | MARIJN PRINS

Sprinkhaanzanger | Lentevreugd, Wassenaar, 1 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Kanoet | Berkheide, Wassenaar, 5 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Fitis | Berkheide, Wassenaar, 4 mei 2023 | MENNO VAN DUIJN

harde stormwind voorkomt). De **Noordse Stormvogel** laat jaarlijks grote wisselingen in aantal zien. De soort werd slechts eenmaal waargenomen, en wel vanaf Telpost Savoy op 8 augustus. Halverwege december werd op het strand ter hoogte van Berkheide een dode vogel aangetroffen, en op de 25e werd een dood ex gevonden ter hoogte van de Oude Kerk. **Grauwe Pijlstormvogel** werd in het najaar geregeld gezien vanaf Telpost Savoy. Het dagrecord staat op 5 oktober, toen 10 ex werden geteld. Van de **Noordse Pijlstormvogel** werden in het najaar een aantal keren vogels gezien langs Telpost Savoy of ter hoogte van de Wassenaarse Slag. Het dagrecord komt van 3 november: 3 ex langs Savoy. De **Vale Pijlstormvogel** werd in 2023 eenmaal gezien, langs Savoy op 31 augustus.

De aantallen **Zwarte Ooievaar** wisselen per jaar sterk. In 2023 werden slechts 2 ex waargenomen. Op 14 augustus werd 1 ex gezien op Lentevreugd, waar de vogel kort ter plaatse was bij de grote plas bij het kijkscherm, en op 5 september werd 1 ex hoog overvliegend opgemerkt over de Buitenwatering. **Ooievaars** worden in onze regio voornamelijk gezien in de polders grenzend aan Wasse-naar, rond Vliegveld Valkenburg en op Lentevreugd. Noemenswaardig is verder het broedgeval in Valkenburg (op de paal in de Dorpsweide) en de slaapplek van 3 ex op lantaarnpalen in 's-Gravendijck. De **Jan-van-gent** werd jaarrond opgemerkt. Eind september en begin oktober vlogen er dagelijks honderden exemplaren langs de kust. Het dagrecord werd gevestigd op 7 oktober, toen 754 ex werden geteld langs Telpost Savoy. Van de **Aalscholver** werd het hoogste aantal vastgesteld op 19 juli (302 ex). Het aantal broedgevallen in Berkheide neemt wat af (voor het eerst minder dan 200 territoria sinds 2016). Van de in onze regio zeldzame **Zwarte Ibis** waren sinds 2020 geen waarnemingen meer gedaan, maar in de vroege ochtend van 4 mei werden 3 ex gezien bij de plas-dras op Vliegveld Valkenburg. De **Lepelaar** werd tijdens de voorjaarstrek veelvuldig gezien. Op 21 april werden 44 ex geteld over Telpost Berkheide. Ook in het najaar wordt de soort veelvuldig gezien. Op 8 oktober werden maar liefst 731 ex waargenomen vanaf De Puinhoop. Het lijkt alsof de soort ook langer (tot ver in december) bij ons blijft hangen.

De **Roerdomp** werd vooral gezien (meestal gehoord) in Berkheide en soms op Lentevreugd. In ons gebied is de soort een zeer schaarse broedvogel. Waarnemingen van een overvliegende **Kwak** komen uit de maand juni. Tijdens de nachtelijke uren werd op zowel 18 als op 26 juni een roepende vogel gehoord over Katwijk aan den Rijn. In 2023 was de kans best groot om **Koereigers** in ons werkgebied tegen te komen. Al op 3 januari werd 1 ex gezien bij Maaldrift. Op 23 april vloog 1 ex naar noord over Telpost Berkheide. Op 5 september vlogen 3 ex naar zuid over Katwijk aan Zee en Berkheide, op 6 september werd 1 ex gezien over Lentevreugd. Verder volgde nog een waarneming van twee overvliegende Koereigers over de Wassenaarse Slag. Het grootste aantal van 2023 betrof 11(!) overvliegende vogels over Rijnsoever op 16 november. Vanaf 6 december verbleven op Lentevreugd meestal 2 soms ook 3 ex rond de witte huisjes. Hier werd een sloot met *Watercrassula* gedempt met afgegraven grond van Lentevreugd, dus de Koereigers waren vooral te vinden bij de hopen afgegraven grond. Van de **Blauwe Reiger** werd evenals in 2022 in Berkheide een broedgeval vastgesteld in de Aalschol-verkolonie. Het dagrecord komt van 8 oktober, toen 51 ex over De Puinhoop werden geteld. **Purperreiger** wordt voornamelijk gezien tijdens de voorjaarstrek. Op 22 april werden 9 ex waargenomen over Telpost Berkheide. Waarnemingen van ter plaatse vogels zijn in 2023 slechts tweemaal gedaan, namelijk op 11 en 13 augustus. Toen verbleef een juveniel op Lentevreugd. De **Grote Zilverreiger** zat weer met name in de polders rond het Vliegveld Valkenburg en op Lentevreugd. Op 17 oktober vlogen 28 ex over De Puinhoop.

De **Kleine Zilverreiger** verbleef in het voorjaar geregeld bij de plas-dras situatie op Vliegveld Valkenburg, onder andere vanaf 13-24 maart, op 22 april en 26 mei. Op 6 mei en op 11 juli vloog 1 ex over Telpost Berkheide. Op 10 en 11 juni verbleef 1 ex op Lentevreugd, meestal bij de grote plas bij het dijkje naar het kijkscherm. De soort werd hier ook op 5 augustus waargenomen.

Visarend t/m valken

Maarten Langbroek

Zowel op 23 april als op 4 mei werden twee **Visarenden** waargenomen over Telpost Berkheide. In september en oktober werden in totaal 3 ex gezien over De Puinhoop. Al met al wordt de soort steeds vaker opgemerkt. **Wespendief** werd opvallend genoeg niet gemeld langs onze telposten, maar elders werd een flink aantal waarnemingen gedaan, met name in augustus en september. Opvallend is een mogelijke trekroute over Rijnsoever, Katwijk aan den Rijn en Lentevreugd, waar verreweg de meeste waarnemingen zijn gedaan.

Sperwer is een schaarse broedvogel in onze regio, met onder andere 2 territoria in Berkheide. Het dagrecord van Sperwer komt van De Puinhoop: op 18 oktober werden 16 ex geteld. Ook **Havik** is als broedvogel schaars en het gros van de waarnemingen komt uit Berkheide. Op 21 augustus werd 1 ex waargenomen over De Puinhoop. Van **Bruine Kiekendief** werden het gehele jaar door waarnemingen gedaan, maar de piek lag toch wel tijdens de voorjaarstrek. Op 4 mei werden 7 ex over Telpost Berkheide gezien. De beste najaarsdag voor deze soort was 8 oktober, toen eveneens 7 ex werden gezien, over De Puinhoop. Tot op heden heeft de soort in Lentevreugd nog geen geschikt broedgebied gevonden. Laat in december werd nog 1 ex gezien in Berkheide. Van de **Blauwe Kiekendief** is ondertussen wel duidelijk dat deze voornamelijk Lentevreugd en Berkheide gebruikt als overwinteringsgebied. Hier worden geregeld vogels gezien. Op enkele dagen in februari en april werd de soort gemeld van Telpost Berkheide, op 17 november werden 2 ex overvliegend gemeld van De Puinhoop. Op 6 mei werd de enige **Steppekiekendief** van het jaar gezien, vliegend naar zuid over Telpost Berkheide. De in onze regio minstens even zeldzame **Grauwe Kiekendief** werd een tweetal keren waargenomen. Op 22 april (Big Day) vloog in de middag een mannetje naar noord over Telpost Berkheide en ook op 31 mei werd hier 1 ex gezien. Van een derde melding in oktober ontbreekt helaas enige documentatie. Op 20 mei vloog een Grauwe- of Steppekiekendief over Rijnsoever. Op 8 april werd de eerste **Rode Wouw** gesignaleerd, boven Rijnsoever. Verder in april en mei werd een zestal vogels gezien, onder andere over Telpost Berkheide. Maar de meest bijzondere waarneming betreft de drie vogels over Vliegveld Valkenburg in de avond van 4 mei. Ook in juli (op de 9e) werd 1 ex gezien, over de Mient-Kooltuin. In het najaar werden sporadisch Rode Wouwen gezien over Berkheide en De Puinhoop (op 17 oktober, 18 november en 2 december). Van de **Zwarte Wouw** werden in totaal 7 ex gezien. Op 23 april werd 1 ex gezien over Berkheide. Verreweg de beste dag voor deze soort was 4 mei: in totaal werden 5 ex gezien, waarvan 3 ex in de avonduren vanaf Telpost Berkheide. Op 11 mei werd 1 ex gezien over de Zanderij. Een soort die steeds vaker in onze regio opduikt is de **Zeearend**. Op 8 maart werd 1 ex gezien boven Berkheide, evenals op 11 mei. In april werd de soort tweemaal gezien boven de bebouwde kom van Katwijk. In september en met name oktober werd de soort ook een aantal keer gezien. Op 19 oktober werd een Zeearend gezien vanaf Telpost Savoy, maar dan vliegend boven het binnenland. De enige waarneming van 2023 van de **Ruigpootbuiser** komt uit Berkheide: op 16 november vloog 1 ex langs het Grote Meer. **Buiserds** broeden verspreid in onze regio. Het hoogste aantal

Grauwe Vliegenvanger | Berkheide, Wassenaar, 2 juni 2023 | THIJS SCHIPPER

Engelse Kwikstaart ♂ | Lentevreugd, Wassenaar, 3 mei 2023 | THIJS SCHIPPER

Blauwborst ♂ | Lentevreugd, Wassenaar, 28 maart 2023 | MARIJN PRINS

Tafeleend ♀ met kuikens | Berkheide, Wassenaar, 21 juni 2023 | MARIJN PRINS

Tapuit 2e kj ♂ | Telpost Berkheide, Wassenaar, 6 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Tapuit 2e kj ♂ | Lentevreugd, Wassenaar, 17 april 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

over de Telpost Berkheide komt van 6 mei (5 ex), van De Puiinhoop van 17 oktober (7 ex).

De **Kerkuil** houdt zich steeds vaker op in de duinen. Op 15 juni werd bijvoorbeeld een jagende vogel aangetroffen bij de Dichte Del. Ook opmerkelijk, op 3 april werden 2 ex gehoord in het noordelijk deel van de Coepelduynen. **Ransuil** is in onze regio aanwezig als broedvogel, met name op de grens van de binnenduinstrand en het polderland. Juveniele uilskuikens werden in ieder geval gezien/gehoord in het Ridderpark, Duinpark, in het centrum van Valkenburg en bij het Valkenburgse Meer. Verder is ook een roestplaats bekend in Valkenburg. In het Landskroonpark in Oegstgeest viel in juli een bedelend jong te horen. In januari werd 1 ex aangetroffen in een Duindoornstruweel in de Coepelduynen. De **Velduil** wordt bij ons vooral gezien tijdens de trekperiode in met name het najaar, waarbij de soort geregeld wordt gezien in de Coepelduynen of over De Puiinhoop. In december verbleven 2 ex op Vliegveld Valkenburg. In het voorjaar werd de soort slechts tweemaal waargenomen (onder andere in Berkheide op 7 april). Voor de **Bosuil** kan men terecht in het Panbos of Rijksdorp. Hier zijn vrijwel elk jaar enkele territoria aanwezig. Op 14 juni werden in Panbos minstens twee roepende juvenielen gehoord. De Bosuil is verder aanwezig in de aangrenzende binnenduinstrand zone van Berkheide. Op 2 oktober werd de soort gezien tijdens een avondtelling, bij het Jan Parlebos.

Op 26 augustus werd een **Hop** gevonden in de vogelwijk, grenzend aan het Vlaggenduin. Hier werd de soort tot minstens 4 september waargenomen in de tuinen rond de bungalows. De beste plekken om de **Ijsvogel** tegen te komen zijn Berkheide, Lentevreugd en Rijnsoever. De **Bijeneter** werd viermaal gezien in onze regio. Het betrof overvliegende vogels over Telpost Berkheide, op 20 mei en 10 juni, op 5 mei vloog een Bijeneter over de bebouwde kom van Katwijk en op 28 mei vlogen 3 ex over Rijnsoever naar noord.

De **Draaihals** werd in tegenstelling tot vorige jaren alleen gezien in het najaar. Op 19 augustus verbleef 1 ex in Berkheide en op 3 september werd 1 ex gezien in de Coepelduynen (bij het Guytendel) en 1 ex in Berkheide (zeereep). **Grote Bonte Specht** is het hele jaar in ons waarnemingsgebied te zien. **Kleine Bonte Specht** is met name aangetroffen in het zuidelijk deel van Berkheide en Panbos, waar zich ook meerdere territoria bevinden. De **Groene Specht** lijkt nog steeds voornamelijk aanwezig langs de binnenduinstrandzone (Panbos, Lentevreugd), maar qua territoria is de soort in de duinen in ieder geval zeer dun gezaaid.

Torenvalk wordt waargenomen in de duinen, polders en akkergebieden in onze regio. **Roodpootvalk** werd alleen op 4 mei gezien, langsvliegend over zowel zeereep als binnenduinstrand van Berkheide. Het betrof 2 ex, gezien vanaf Telpost Berkheide. **Smelken** werd verspreid in het voor- en najaar gezien, met name overvliegend langs de kust (Telpost Berkheide, Telpost Savoy, Coepelduynen). Op 8 oktober vloog een ex over Lentevreugd en Rijnsoever. Tijdens de Big Day werd de soort gezien over Rijksdorp (22 april). Van **Boomvalk** werd in 2023 een territorium vastgesteld in Berkheide. Als broedvogel is de soort heel schaars in onze regio, maar tijdens voor- en najaarstrek worden ze geregeld gezien. De **Slechtvalk** is steeds algemener in onze regio, waar de soort geregeld opduikt boven de bebouwde kom, onze duingebieden (inclusief trektelposten) en bij Telpost Savoy.

Wielewaal t/m zwaluwen

Frank van Duivenvoorde

Voor de **Wielewaal** was het een bijzonder goed jaar. Vanaf 23 april werden geregeld ex over Telpost Berkheide gezien. Op 25 en 26 mei

2 ex, en op 27 mei maar liefst 6 ex. Ook werden in Berkheide en in het Panbos zingende vogels waargenomen. Helaas geen blijvertjes. Heel opwindend was de waarneming van een (naar de bescheiden mening van de waarnemers) **Turkestaanse Klauwier**. Zie het artikel elders in dit blad. De commissie die daarover gaat (de CDNA) liet zich niet vermurwen door de zeer snelle indiening en oordeelde dat het óf een **Turkestaanse** óf een **Daurische Klauwier** betrof. Na het broedgeval van 2022 verviel de **Grauwe Klauwier** weer in zijn oude patroon van alleen doortrekken. Een viertal verschillende, kortstondig verblijvende ex werd waargenomen. Intrigerend was daarnaast de waarneming van 2 (mogelijk juveniele) ex in de Coepelduynen op 23 juni.

De 'gewone' kraaiachtigen bleven gewoon. De **Gaai**, de **Kauw**, de **Ekster** en de **Zwarte Kraai** beleefden geen avonturen waarover naar huis of hier geschreven kon worden. Alle waarnemingen van **Roek** hebben betrekking op overvliegende vogels. In totaal werden 10 ex waargenomen, waarvan 8 in het voorjaar over Berkheide en 1 ex over De Puiinhoop. De enige najaarswaarneming vond plaats op 27 oktober met wederom een ex boven Berkheide. Onze oude vriend de **Bonte Kraai** verscheen pas laat op het toneel: op 25 januari werd hij voor het eerst weer in Berkheide gesignaleerd. Bijna dagelijks werd hij ergens op zijn pendeltocht tussen Lentevreugd en het strand waargenomen. 5 maart was de laatste waarneming dit jaar. Vanaf half maart werden tot vier **Raven** waargenomen, veelal vanaf de Telpost Berkheide. Volgens ingewijden heeft er echter geen paarvorming plaatsgevonden. Op 6 december was de laatste waarneming: een uitstapje over Frederiksoord (Rijnsburg).

De berg verkeerde in barensweeën, maar er werd een piepklein muisje geboren. Van de aangekondigde **Pestvogel**-invasie kwam weinig terecht. Op 12 november spoedden zich 3 ex over De Puiinhoop, de fotografen het nakijken gevend. Op die dag ook 7 ex over de Kooltuin. Op 3 december vloog een ex op uit een tuin aan de Nachtegaallaan.

Voor **Kuifmees**, **Glanskop**, **Pimpelmees** en **Koolmees** was het *business as usual*. We verwijzen u naar het broedvogeloverzicht. Heel bijzonder was de waarneming van een **Matkop** in het niet toegankelijke deel van Berkheide. Deze soort wordt in het westen van het land maar zeer sporadisch vastgesteld. Meestal wordt de waarneming van een Matkop betwijfeld. Immers, de sterk gelijkende **Glanskop** is hier veel algemener maar hier werd door de waarnemers overduidelijk bewijs geleverd met beeld en geluid. Over de **Zwarte Mees** kunnen we kort zijn: slechts 4 ex werden op trek waargenomen, alle in de derde decade van oktober. Op de 11e van de 11e liet een nakomertje zich betrappen achter de koffietent. In het voorjaar liet de **Baardman** zich maar een enkele maal zien. Vanaf half oktober werd een groep (tot 14 ex) waargenomen op Lentevreugd. Ook dit jaar was er weer een waarneming van een **Buidelmees**. Op 2 oktober werd een overvliegend ex gefotografeerd vanaf De Puiinhoop.

De **Boomleeuwerik** behield in het voorjaar zijn luidruchtige positie in Berkheide en liet zich in herfst geregeld overtrekkend zien. In de winter verbleven her en der groepjes, onder andere op Lentevreugd. Van de **Strandleeuwerik** werd vijf keer een overtrekkend groepje waargenomen. Veelal langs de kuststrook maar de enige toonbare foto werd gemaakt vanuit Rijnsoever. De **Veldleeuwerik** leidt als broedvogel een marginaal bestaan in onze contreien. Een enkeling verlicht nog ons gemoed op Lentevreugd. En op Vliegveld Valkenburg twinkeleren nog een aantal ex achter de afrastering. Op 18 oktober trokken zowaar nog ruim 170 ex over De Puiinhoop.

De **Oeverzwaluw** nestelt in onze duinen maar spaarzaam. En als ze nestgelegenheid vinden ligt afkalving en uitgraving (vossen) op de loer. Het is een vogel die kansen grijpt als ze zich voordoen. Bij het Valkenburgse Meer hebben 10-tallen paartjes een nest kunnen uitgraven. Deze soort komt van de zwaluwen het vroegst in het jaar aan (vanaf eind maart) en is half september weer vertrokken. De **Boerenzwaluw** was weer alom aanwezig. Houdt van schuurtjes en boerderijen met enig achterstallig onderhoud. De laatste van het jaar werd op 12 november langs De Puinhoop gesignaleerd. De laatste **Huiszwaluw** werd ruim een maand eerder gezien. De soort staat er om bekend dat ze (te) late broedsels gewoon in de steek laten om de laatste bus naar Afrika maar niet te missen. Nestbouw werd gesignaleerd bij Lentevreugd, de Kooltuin, het Rijnfront (15 nesten!) en Gravendijck. Dit jaar werd één **Roodstuitzwaluw** gezien: op 31 mei over Telpost Berkheide.

overwinterende ex gezien. Tussen alle 'gewone' Tjiffen dook ook weer een aantal **Siberische Tjiftjaffen** op. Op 19 maart een vogel bij Vlaggeduin in Berkheide, op 5 april op Lentevreugd, op 12 november in Valkenburg en van 4 tot en met 6 december op Lentevreugd. Spectaculair was de waarneming van een zingende **Grauwe Fitis** op 4 juni in het dennenbos in Berkheide. De vogel werd alleen gezien door de ontdekker. Gelukkig heeft deze wel geluidsopnamen kunnen maken.

Een andere absolute knaller voor onze regio is de **Grote Karekiet**. Deze werd op 7 juni gezien en gehoord bij het Grote Meer in Berkheide. Dit was de eerste waarneming sinds 2008! De **Rietzanger** zit de laatste jaren absoluut in de lift. De populatie in Nederland is sinds 1984 verviervoudigd, en het einde van de groei is nog niet in zicht. Bij ons is het absolute topgebied Lentevreugd (47 territoria, was 42 in 2022). Verder is deze rietvogel te vinden in Berkheide en rond het Valkenburgse Meer. Eindelijk was het een feit: de eerste twitchbare **Struikrietzanger**! Waar de eerste ooit in 2021 was weggelegd voor alleen de ontdekker, had vogelend Katwijk dit jaar meer geluk. Op 11 juni zat een zingende vogel langs de Cantineweg. Negentien gelukkigen hebben de vogel uiteindelijk bewonderd (lees: genoten van de zang). Tussen 15 april en 11 september waren de **Kleine Karekieten** weer present. Te vinden in allerlei plukjes riet, en vooral Berkheide was weer goed bezet (114 territoria tegenover 97 in 2022). **Bosrietzangers** werden dit jaar veel waargenomen. In Berkheide was het hoogste aantal territoria sinds 2009 aanwezig (27 territoria). Op 10 juli werd alweer de laatste waarneming van het jaar gedaan. Voor de **Spotvogel** kun je 2023 gerust een topjaar noemen. Voor zowel Berkheide als Lentevreugd werd een recordaantal territoria vastgesteld (Berkheide 9, was 3 in 2022, Lentevreugd 6, was 3 in 2022). Ook rond het Valkenburgse Meer en Zanderij werden zingende vogels gehoord. De laatste van het jaar werd op 20 augustus in de Coepelduynen gevonden. Tussen 22 april en 11 augustus was de **Snor** weer present op Lentevreugd. Sinds 2018 traditiegetrouw met een territorium. Waarnemingen komen alleen uit dit gebied. De **Sprinkhaanzanger** is op meer plekken te zien en vooral te horen. Berkheide kende zelfs het beste jaar sinds 2010 (49 territoria). Op 4 september werden in de Coepelduynen de laatste stiekeme vogels gevonden. Het was al heel wat jaren geleden (2009!) dat er bij ons **Graszangers** zijn gezien. Dit jaar werden er in Nederland ook buiten de klassieke broedgebieden weer **Graszangers** gezien. En daar profiteerden wij van mee. Op 20 augustus vloog een vogel richting noord over De Puinhoop. Op 30 september vloog een vogel op vanuit Boerendel in Berkheide.

Zwartkoppen wagen het in de winter steeds dichterbij huis. Want waarom wegtrekken als het in de zachte Hollandse winters van tegenwoordig best uit te houden is? Dat moet het mannetje dat in januari en februari in Rijnsoever verbleef ook hebben gedacht. De bulk trekt echter nog wel weg. Vanaf eind maart/ begin april is het gezang weer te horen. In de onderzochte duingebieden schommelen de aantallen de laatste jaren op hoog niveau. Tot diep in het najaar kun je nog Zwartkoppen tegenkomen. De laatste werden op 19 november gezien in Berkheide en Lentevreugd. De succesverhalen in deze categorie zijn nog niet op. Ook de **Tuinfluiter** boekte absolute records. Met name in Berkheide is de populatie fors gegroeid, van 22 in 2013 naar 98 in 2023. Een meer dan verviervoudiging. Ook op diverse andere locaties waren territoria aanwezig. De laatste van het jaar werd op 29 oktober gezien in Berkheide. Slechts enkele gelukkigen hebben dit jaar een **Sperwergrasmus** gezien. Drie waarnemingen dit najaar: 20 augustus (Berkheide), 30 augustus (Lentevreugd) en 17 september (Lentevreugd). Vanaf 15 april waren de **Braamsluijpers** weer te horen in onze regio. De aantallen territoria in de onderzochte broedgebieden toonden een wisselend beeld (daling Berkheide en stijging in Lentevreugd

Cetti's Zanger t/m goudhanen

Joël Haasnoot

Ronduit spectaculair is de toename van de **Cetti's Zanger** in onze omgeving. Deze stiekeme zanger is aan een zeer snelle opmars bezig en heeft nu ook het gebied ten noorden van de Oude Rijn bereikt (Zwarte Pad). Deze toename is goed te zien in de broedvogelaantallen van Berkheide. De soort is hier toegevoegd van 1 territorium in 2018 tot 31 territoria in 2023. Waar eindigt dit? Naast Berkheide, Lentevreugd en Zwarte Pad zit inmiddels ook een populatie rond het Valkenburgse Meer. De **Staatmees** heeft het een stuk moeilijker. Hoewel de soort als broedvogel in Berkheide niet dramatisch afneemt, neemt het totaal aantal waarnemingen de laatste jaren wel af. Wellicht komt dat door de afname van struweel binnen de bebouwde kom. Of speelt het zachter worden van de winters een rol, waardoor minder rondtrekkende wintergroepjes worden gezien? Het blijft gissen.

Er werden dit jaar relatief veel **Fluiters** gezien. Hotspot is de binnenduinenrand in de maand mei, al werd de eerste vogel op 22 april opgemerkt in het Panbos. Uitzondering op de regel was een Fluiter die op 18 mei al struiktrekkend langs Telpost Berkheide trok. De enige najaarswaarneming werd op 23 augustus gedaan, toen een vogel werd gezien en gefotografeerd op de grens van de Berghstichting en de Coepelduynen. Katwijk zou Katwijk niet zijn als er geen **Humes Bladkoning** wordt gezien. Ook dit jaar was het weer raak. Een vogel werd van 3 t/m 18 maart gezien in het Duinpark. Onverwacht schaars is de **Bladkoning** de afgelopen jaren geworden bij ons. Het aantal waarnemingen neemt sinds 2020 duidelijk af. Zou een veranderde trekstrategie een rol spelen? Dit jaar is het aantal waarnemingen zelfs op één hand te tellen, namelijk vier. Op 1 oktober in Rijnsoever, 8 oktober in Berkheide, 12 oktober in de Coepelduynen en 6 november in de Elsgeesterpolder. Een mooie spreiding over ons gebied, dat dan weer wel. Een paar **Bruine Boszangers** werden op 12 november ontdekt langs het Zwarte Pad en de Berghstichting. Een derde vogel werd op 16 november ontdekt in Berkheide. De waarneming van de vogel op 17 november bij hotel Duinoord valt net buiten ons waarnemingengebied. De **Fitis** krabbelt qua aantal territoria in Berkheide weer wat op. Het getelde aantal van 383 lag er hoger dan de drie voorgaande jaren. Dat resulteerde ook in meer waarnemingen. Tussen 23 maart en 24 september werden in totaal 371 waarnemingen van deze soort gedaan. Het zwaartepunt lag in april (waarschijnlijk omdat de eersten van het jaar door iedere waarnemer worden ingevoerd). Een vogel die duidelijk in de lift zit is de **Tjiftjaf**. In Berkheide werd het op één na hoogste aantal territoria ooit geteld (306 tegenover 308 in recordjaar 2004). In de Coepelduynen werd een absoluut record gevestigd, met 27 territoria (was 15 in 2022). Her en der werden wat

Klutten | voormalig Vliegekamp Valkenburg, 8 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Kievit en Temmincks Strandloper | voormalig Vliegekamp Valkenburg, 8 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

In Katwijkse gebied zeven nesten en vier kasten gevolgd Werkgroep Roofvogels Rijnland

Sinds kort is er een nieuwe werkgroep actief ook in ons gebied: Werkgroep Roofvogels Rijnland. De werkgroep monitort en ringt roofvogels, om hiermee het broedsucces, het broedgedrag en de conditie van roofvogels te volgen. Naast het monitoren zijn ook voorlichting en bescherming van dag- en nacht-roofvogels en hun nesten (horsten) en kasten belangrijk doelen.

De biodiversiteit staat al geruime tijd onder grote druk, door onder meer intensivering van het landgebruik en verstedelijking. Een van de belangrijke ambassadeurs van de biodiversiteit zijn de roofvogels. Die hebben het moeilijk door de achteruitgang van hun leefomgeving, en ook door verstoring van nesten en illegale bejaging. We zien echter ook dat een aantal soorten roofvogels steeds meer met succes broedt in het stedelijke gebied. Om een duidelijk beeld te krijgen van de ontwikkelingen bij de diverse soorten is observatie van essentieel belang. Het probleem is echter dat de roofvogels zeer onvolledig in kaart gebracht worden in de regio Rijnland, met uitzondering van enkele soorten als Slechtvalk, Kerkuil en Steenuil, of enkele gebieden zoals de Amsterdamse Waterleidingduinen (familie Koning). Daardoor kan er ook weinig informatie verstrekt worden aan Sovon. Om een vollediger beeld te krijgen is de werkgroep eigenlijk het gehele jaar actief. In de winter start de werkgroep met de inventarisatie van nesten en nestkasten. In het broedseizoen van circa april tot in augustus worden nesten en nestkasten (voor zover nog niet gedaan door nestkastwerkgroepen) gecontroleerd. Het ringwerk vindt hoofdzakelijk plaats van half mei tot half juli (of zelfs later voor tweede legsels van Kerkuilen).

Volgen van alle fases

Bij het monitoren van de roofvogels staat het welzijn van deze vogels en hun jongen altijd voorop, door op de juiste momenten en onder de juiste omstandigheden het onderzoek te doen. De bekende nesten en nestkasten worden gevolgd en in eerste instantie gewoon bekeken van afstand. Als we eenmaal weten dat de nesten of kasten bezet zijn, worden ze gecontroleerd met een camera op een stok, en in uitzonderlijke gevallen met behulp van wildcamera's. Als de jongen uiteindelijk groot genoeg zijn kunnen deze worden geringd. Bij nesten in bomen is daar vaak de hulp van professionele klimmers voor nodig. Tijdens het ringen van de vogels kan van een deel van de geringde vogels een of meerdere monsters (veren, poep en dergelijke) genomen worden voor nader onderzoek naar het voorkomen van zoönosen (ziekteverwekkers die van dier naar mens kunnen overspringen) zoals vogelgriep of WestNijlVirus. Al deze gegevens worden ingevoerd in het online-nestkaartenprogramma Nestkaart.nl. De data daarvan wordt gebruikt door zowel

Ringen van een **Bosuil** | GIJSBERT VAN DER BENT

Sovon en de landelijke Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) als de landelijke Kerkuil- en Steenuilwerkgroepen. Verder worden de ringgegevens ingevoerd in het landelijke systeem (GRIEL) van het Vogeltrekstation.

Cruciaal voor Sovon en de WRN is het volgen van alle fases; vanaf het maken van het nest, het leggen van eieren en het grootbrengen van de jongen, tot het uitvliegen van de jongen. Dat soort informatie is onontbeerlijk voor het kunnen verklaren van trends en kan alleen op deze manier worden gedaan. De gegevens van Nestkaart.nl zijn een extra aanvulling op de bekende broedvogelinventarisaties (BMP), omdat ze verschillende soorten informatie leveren.

Katwijk

Sinds 2023 is de werkgroep officieel onderdeel van WRN en het Vogeltrekstation en zijn al meer dan 200 nestkaarten aangemaakt. In het gebied van Katwijk zijn in het jaar 2023 vier Buizerdnesten (van 11 eieren, naar 7 uitgevlogen jongen), een Haviksnest (van 3 eieren naar 2 uitgevlogen jongen), en twee Sperwernesten (1 nest mislukt, en 1 nest met drie jongen) actief gevolgd. Verder drie Torenavalkkasten (van 17 eieren naar 16 jongen) en een Bosuilkast (3 jongen). Dit was alleen maar mogelijk door de enthousiaste medewerking van onder andere Peter Imthorn en Gijsbert van der Bent. Iedereen met belangstelling voor roofvogels kan een bijdrage leveren. De werkgroep heeft mensen nodig die in hun eigen omgeving mogelijk broedende roofvogels in de gaten kunnen houden. Zij volgen ('adopter') een bekende nestkast of gevonden nest gedurende het broedseizoen. Tenslotte zijn er de landeigenaren met nesten of nestkasten op hun terrein die de roofvogels een warm hart toedragen, of landeigenaren die een nestkast of nestmand zouden willen plaatsen. Wil je alleen op de hoogte blijven? Dat kan ook, via onze nieuwsbrief en facebook-pagina.

Wil je meedoen en/of de nieuwsbrief ontvangen, meld je dan aan via onze website: <https://www.roofvogels-rijnland.nl/> of stuur ons een e-mail: roofvogels.rijnland@gmail.com. Daarnaast heeft de werkgroep ook een facebook-pagina waarvoor je kunt aanmelden: <https://www.facebook.com/groups/716805605977626>.

Nog lang niet vliegvlugge **Buizerd** doet al oefeningen

| PETER DE MAAGT

| PETER DE MAAGT

Graspieper achtervolgt een **Koekoek**
| Berkheide, Wassenaar, 13 juni 2023
| JONA HAASNOOT

Krakeenden ♂ en ♀
| Lentevreugd, Wassenaar, 1 mei 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

Pijlstaarten
| Telpost Savoy, Katwijk aan Zee, 5 november 2023
| THIJS SCHIPPER

en Coepelduynen). Verdacht was een ex die op 30 november in de Coepelduynen werd gevonden. De eerste **Grasmus** van het jaar werd al op 3 april gevonden in Berkheide. Hierna ging het snel en was de krassende zang weer op vele plekken te horen. De aantallen nemen de afgelopen paar jaar wel wat af in de onderzochte gebieden, maar de Grasmus blijft een van onze algemeenste broedvogels. De laatste van het jaar werd op 1 oktober in de Coepelduynen gezien.

Vuurgoudhanen doken in het winterhalfjaar weer op allerlei locaties op. De laatste van het voorjaar werd op 22 april gezien in Berkheide. Hoewel, toch niet; een vogel op 8 juni in het dennenbos in Berkheide maakte het wel erg bont. Vanaf 1 september doken er weer meer (tot 4 ex bij elkaar) Vuurgoudhanen op. De aantallen **Goudhanen** lagen hoger. In de wintermaanden werden rondtrekkende Goudhanen op diverse plekken opgemerkt. Maximum aantal was 18 ex in Panbos. Er werden dit jaar geen territoria gevonden.

Winterkoning t/m vliegenvangers

Gijsbert Twigt

Het hele jaar door is in vrijwel elk struikje in ons gebied een **Winterkoning** te vinden. Het aantal territoria bleef min of meer stabiel, waarbij Lentevreugd met 14 zingende ex voor het eerst meer dan tien territoria noteerde. **Boomkruipers** zijn jaarrond te vinden in de binnenduinrand van Berkheide en de Coepelduynen en de parken binnen de bebouwde kom. Na de piek van 35 territoria in Berkheide in 2012 lijkt de stand zich hier nu te stabiliseren met 25 territoria. **Boomklever** is een stuk schaarser, waarbij de meeste waarnemingen afkomstig zijn uit het Panbos en Rijksdorp. Ook zijn er enkele waarnemingen in de binnenduinrand van Berkheide ten noorden van het Panbos. Leuk is de waarneming van 1 ex in Rijnsoever op 16 juni. **Spreeuw** broedt verspreid in de bebouwde kom en op Lentevreugd. Voor de tweede keer vanaf 1984 werden geen territoria in Berkheide vastgesteld. Alleen in 2000 was dit eveneens het geval. Tellers op De Puinhoop turfden in het najaar ongeveer 300.000 ex.

De voorjaarsstrek van **Zanglijster** langs Telpost Berkheide was met 106 ex aan de lage kant. Vorig jaar werden bijvoorbeeld 1.815 ex geteld en in de jaren daarvoor steeds ruim boven de 300 ex. Het aantal territoria bleef stabiel. Tijdens de najaarsstrek werden 1.681 ex geturfd langs De Puinhoop. **Grote Lijsters** zijn buiten de trektijd schaars te noemen, met een enkel territorium in Berkheide. Ook de doortrekkende aantallen vielen, ten opzichte van voorgaande jaren, tegen. Zo was Telpost Berkheide in het voorjaar goed voor 20 ex (het laagste aantal in de afgelopen 10 jaar), en De Puinhoop in het najaar voor 36 ex. Eén **Koperwiek** trok in het voorjaar opmerkelijk laat door: op 11 juni, over Berkheide. De laatste voorjaarswaarneming van deze soort in ons werkgebied en de tweede juni-waarneming, na een zingend ex in Panbos op 6 juni 2015. De tellers op De Puinhoop noteerden 4.495 ex in het najaar. Het aantal territoria van de **Merel** is vergelijkbaar met 2022. Gedurende de najaarsstrek werden 161 ex geteld vanaf De Puinhoop. **Kramsvogel** werd in de winterperiode vooral gezien op Lentevreugd, tot circa 30 ex. Ook deze lijstersoort miste een opvallende piek tijdens de najaarsstrek. In totaal werden 2.071 ex genoteerd door de tellers op De Puinhoop. Vanaf 1 april werden **Beflijsters** waargenomen. Zoals gebruikelijk zijn de Vrieze Wei, Telpost Berkheide en Lentevreugd de beste locaties om deze soort in het voorjaar te zien. Het voorjaarstotaal langs de telpost betrof 92 ex. De soort is in het najaar een stuk schaarser, waarbij in totaal 8 ex De Puinhoop passeerden.

Grauwe Vliegenvangers trokken vanaf 1 mei ons werkgebied binnen, waarbij de meeste waarnemingen afkomstig zijn uit de

binnenduinrand en van Telpost Berkheide. Vanaf laatstgenoemde locatie werden 10 langstreckende ex geteld. Met 5 territoria in Berkheide was 2023 een goed jaar te noemen. Vanaf 1984 werd alleen in 2021 evenveel territoria genoteerd. In het najaar werden, verspreid door het waarnemingsgebied, 9 ex waargenomen. **Roodborst** is jaarrond algemeen. In Berkheide neemt het aantal territoria de laatste jaren geleidelijk toe, waarbij het totaal van 82 in 2023 het hoogste ooit is sinds 1984. In de tweede week van april lieten de eerste **Nachtgalen** hun zang horen. Het aantal territoria in de Coepelduynen en Lentevreugd bleef min of meer stabiel. In Berkheide was het aantal van 229 territoria vergelijkbaar met de mindere jaren 2017 (224 territoria) en 2018 (219 territoria). Na de dip in 2011, waarbij het aantal territoria van 351 in 2010 daalde tot 265, werden steeds tussen de 248 en 274 territoria genoteerd. Vrijwel alle voorjaarswaarnemingen van **Blauwborst** zijn afkomstig uit Berkheide of Lentevreugd. Alleen op voormalig Vliegveld Valkenburg en bij het Valkenburgse Meer waren ook territoria gevestigd. Op 1 en 5 september werd het laatste ex gezien, op de Kleine Maasvlakte. De zesde **Kleine Vliegenvanger** voor ons waarnemingsgebied betrof een zingend mannetje in eerste zomerkleed in het Panbos op 27 mei. Van 22 april tot 2 juni werden zeven **Bonte Vliegenvangers** waargenomen. Voor Katwijkse begrippen een mooi aantal voor het voorjaar. Najaarswaarnemingen, tot uiterlijk 24 september, waren vooral afkomstig uit Rijnsoever en de binnenduinrand van de Coepelduynen. Op eerstgenoemde locatie werd op 19 augustus een raamslachtoffer gevonden. **Zwarte Roodstaart** ontbrak voor het tweede jaar op rij als broedvogel in Berkheide. Het hele jaar door is de soort waargenomen op Rijnfront, met maximaal 6 ex op 9 maart. Zingende vogels in ons waarnemingsgebied zaten verspreid in de bebouwde kom en op bedrijventerreinen in Valkenburg (Zijlhoek en voormalig Vliegveld Valkenburg), Rijnsburg (Kloosterschuur), Oegstgeest (Rijnfront), Noordwijk (De Klei & ESTEC) en Katwijk (De Mient, 't Heen en in het dorp). Vanaf begin april druppelden de eerste **Gekraagde Roodstaarten** binnen. Het gros van de waarnemingen is afkomstig uit Berkheide. Na de piek in 2017 met 65 territoria is een glijdende schaal ingezet tot 39 territoria dit jaar. **Paapje** werd tijdens de voorjaarsstrek waargenomen op Lentevreugd, voormalig Vliegveld Valkenburg en in de Ommeldijksche Polder, Berkheide en de Coepelduynen. Op 27 mei zaten 3 ex samen op de Vrieze Wei. Vanaf half augustus werd de soort voornamelijk gemeld in de Coepelduynen rondom De Puinhoop, op Lentevreugd en in Berkheide. Nabij het voormalige koffietentje in Berkheide werd op 12 november het laatste ex gezien. Overwinterende **Roodborsttapuiten** werden gezien op Lentevreugd en in Berkheide en de Coepelduynen. In alle geïventariseerde gebieden zit de soort als broedvogel in de lift. Berkheide bleef steken op 99 territoria, het hoogste totaal sinds 1984. Wellicht wordt komend jaar de grens van de 100 territoria gepasseerd? In het geval van de Tapuit horen de vette jaren reeds tot het verre verleden. Gedurende het voorjaar werden de meeste vogels gemeld op de Vrieze Wei, met groepjes tot 15 ex. Een relatief laat ex zat op 2 november op het Wantveld.

Mussen t/m piepers en kwikstaarten

Marcel van Weeghel

De schaarse **Ringmus** werd in januari en februari en november gezien in de Willem van den Berghstichting. Daarnaast was er een waarneming van 2 ex ter plaatse op Vliegveld Valkenburg op 24 september. In het najaar is de beste locatie Telpost De Puinhoop, waar op 10 oktober het maximale dagaantal van 22 ex van het najaar werden waargenomen. De **Huismus** is een algemene standvogel die voornamelijk in de bebouwde kom gezien wordt, en in 2023 eindelijk een vast voetje in de wijk Zanderij heeft gezet. De

Dwergmeeuw [2e kj](#) | strand Katwijk aan Zee, 10 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Fuut | Berkheide, Wassenaar, 15 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Heggenmus werd het hele jaar door gezien in Katwijk en is een algemene broedvogel.

De **Engelse Kwikstaart** werd alleen in het voorjaar waargenomen. Ter plaatse voornamelijk op Lentevreugd, Berkheide en Vliegveld Valkenburg, en in kleine aantallen. Overtrekkers werden met name gezien over Telpost Berkheide. De **Gele Kwikstaart** werd vanaf eind maart weer waargenomen. De laatste werden op 1 oktober gezien, overtrekkend naar zuid over de Coepelduynen. Een nieuw dagrecord van 250 ex werd op 11 augustus gevestigd op Telpost De Puinhoop. De **Noordse Kwikstaart** werd waargenomen tussen 1 mei en 10 juni, voornamelijk overtrekkend over (Telpost) Berkheide. Ter plaatse werden vogels waargenomen op Vliegveld Valkenburg, Berkheide en Lentevreugd. De **Grote Gele Kwikstaart** werd op april, juli en augustus na iedere maand waargenomen in ons gebied. In de wintermaanden vaak ter plaatse, zoals in Rijnsoever, in het najaar vooral over Telpost De Puinhoop (98 ex). De **Rouwkwikstaart** werd ook alleen in het voorjaar waargenomen, tussen 10 maart en 19 mei, voornamelijk op Lentevreugd, maar ook Kooltuin-De Mient en Berkheide. De **Witte Kwikstaart** is een schaarse broedvogel in ons gebied, met slechts 2 territoria in Berkheide en 1 territorium in Lentevreugd. Alleen in december niet waargenomen in ons gebied, de overige maanden wel.

De eerste **Grote Pieper** van het najaar werd op 23 september op Lentevreugd waargenomen. Daarna werden er nog 8 ex overtrekkend richting zuid gezien: 2 ex over Telpost De Puinhoop, 1 ex over de Binnenwatering, 1 ex over Kooltuin-De Mient, 1 ex over Vliegveld Valkenburg, 1 ex over de Van den Berghstichting en 1 ex over Berkheide. De laatste vloog op 18 november roepend over Berkheide. De **Duinpieper** werd alleen overvliegend waargenomen. Het eerste ex werd op 11 augustus opgemerkt over de Coepelduynen. Het laatste ex van het najaar vloog op 26 september over Telpost De Puinhoop, en was daarmee ook het enige exemplaar van Telpost De Puinhoop van het najaar. De **Graspieper** wordt jaarrond gezien in Katwijk en is een algemene broedvogel in zowel Berkheide en de Coepelduynen als Lentevreugd. De **Boompieper** werd waargenomen van 28 maart tot en met 10 oktober. Het aantal broedparen laat sinds 2019 een toename zien in Berkheide; 41 territoria werden vastgesteld. Daarnaast vaak waargenomen in het voorjaar over Telpost Berkheide en in september over Telpost De Puinhoop. Een waarneming van de zeldzame **Siberische Boompieper**: op 24 september werd 1 ex gezien en gehoord over de Coepelduynen. Tot en met 2014 moest deze nog ingediend worden bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA), maar nadien niet meer. De **Roodkeelpieper** werd drie keer overvliegend opgemerkt. Een voorjaarswaarneming: op 20 april 1 ex richting noord over Berkheide, en twee waarnemingen in het najaar: op 26 september 2 ex over de Coepelduynen en op 8 oktober 1 ex eveneens over de Coepelduynen. De **Waterpieper** werd van januari tot en met april en in mindere mate in november en december gezien op voornamelijk Vliegveld Valkenburg en Lentevreugd. Het maximale aantal betrof een groep van 23 ex op 10 februari. In oktober en november werden overvliegende exemplaren opgemerkt boven Berkheide. Van de **Oeverpieper** werden 5 ex overtrekkend gezien in het voorjaar, voornamelijk vanaf Telpost Berkheide. Vanaf 24 september werden de eerste vogels weer richting zuid waargenomen, voornamelijk over de Buitenwatering. Het laatste ex werd op 5 november over Telpost De Puinhoop waargenomen.

Vinken en gorzen

Gijsbert van der Bent

De **Frater**, ooit met letterlijk honderden ex overwinterend rond Katwijk, is een echte mega geworden. Op 8 november merkte een

groepje trouwe trektellers bij Savoy een naar zuid vliegend ex op, en op 19 november gingen er 2 ex naar zuid over de Binnenwatering. Met de **Vink** ging het deze eeuw alleen maar crescendo, als broedvogel, als wintergast en als doortrekker. De enorme stijging van het aantal territoria in Berkheide is de laatste jaren wel tot staan gebracht. Dit jaar was ook de trek een stuk minder. In het voorjaar is de trek vroeg en heel bescheiden (beste dag: 27 februari met 563 ex), maar de aandacht gaat natuurlijk uit naar de najaarstrek. Die ging met horten en stoten en... met lage aantallen. Er waren maar enkele dagen op De Puinhoop met rond de 10.000 ex (9.500 ex op 10 oktober, 9.360 ex op 21 oktober en 11.700 ex op 5 november als beste dag). Half november was het afgelopen. Bij de tellende zuiderburen op telpost De Vulkaan werd de slechte maand oktober nog een beetje opgehaald door een redelijke novembermaand, en kwam men qua aantallen Vink uiteindelijk uit op het elfde jaar van de 31 jaar dat hier intensief wordt geteld. Voor het eerst telde men daar over de hele linie meer vogels in november dan in oktober, wat wel aangeeft dat de trek in het algemeen later op gang kwam. In de wintermaanden worden van de **Sijns** van her en der kleine groepjes ter plaatse gemeld, maximaal niet meer dan 20 ex. Bij de voorjaarstrek gaat het echt om een enkel exemplaar. Uit de maanden mei, juni en juli komen heel weinig waarnemingen en uit augustus geen enkele. In het najaar waren er genoeg dagen dat er meer Sijzen dan Vinken gingen. Op 24 september vlogen er 983 en op 25 september 991 ex over De Puinhoop. Beste dag was 2 oktober, met 2.700 ex, en tot begin november waren er dagen met 300-300 ex. Met de **Keep** was het droevig gesteld in 2023: pas vanaf februari waarnemingen, bescheiden voorjaarstrek in maart-april (beste dag 28 maart met 138 ex) en najaarstrek pas weer vanaf 8 oktober en erg matig, met als beste dag 13 november met 144 ex en in december weer zeer schaars. Erg leuk was dan wel weer een waarneming van een zingend mannetje op 4 juni in Berkheide (het dennenbos 'achter de koffietent').

De **Appelvink** lijkt bij ons een echte zomervogel, en broedvogel (2 territoria Berkheide/Panbos). Vanaf begin maart zijn er waarnemingen in vooral het zuidelijk deel van ons gebied, met de bulk van Telpost Berkheide en omgeving. Tot half juni werden hier overtrekkende vogels gemeld, met maximaal 11 ex op 27 mei. Er kwamen ook enkele waarnemingen van Rijksdorp en het voormalige vliegveld. Het aantal waarnemingen in het najaar steekt hier schril bij af: vanaf 16 september tot half november op slechts acht dagen een overvliegende vogel. Van de **Goudvink** zijn lang niet zoveel meldingen als van de Appelvink. Het blijft een gelukstref, deze stiekemer. Maar de Goudvink is wel in alle maanden van het jaar waargenomen, alleen in Berkheide. Hier konden door de noeste inventariseerders ook 3 territoria gemeld worden, een halvering ten opzichte van 2022. De aantallen territoria in de BMP-terreinen Berkheide, Lentevreugd en Coepelduynen waren voor de **Groenling** met respectievelijk 21,8 en 2 niet heel verschillend van voorgaande jaren. De soort wordt veel doorgegeven, in alle maanden van het jaar, van veel locaties. Grotere groepen waren er alleen op Lentevreugd (40 ex op 13 augustus), en op de Puinhoop, waar de traditionele groep op de immer dominanter wordende Rimpelrozen uitdijde tot 50 ex in oktober en daarna weer kromp tot 5-6 ex in november. In wijk Rijnsoever tot 20 ex in voor- en najaar, in het najaar inclusief een opvallend bleke vogel op diverse voertafels. De **Putter** doet het als broedvogel goed in Berkheide, met 41 territoria (24 in 2022). Broedt verder verspreid over het hele gebied. Jaarrond aanwezig, buiten de broedtijd in groepen tot 40 ex op bijvoorbeeld Lentevreugd en omgeving, Puinhoop en wijk Rijnsoever. Grootste groep telde 60 ex, op 2 en 13 augustus op de Zanderij. Tot eind mei en weer vanaf oktober af en toe overtrekkers vanaf de telposten, maximaal 35 ex. Op de **Kneu** moeten we zuinig zijn. De aantallen territoria in de geïnventariseerde gebieden zijn geen topper in de

Geoorde Fuut | Berkheide, Wassenaar, 15 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Geoorde Futen | Berkheide, Wassenaar, 13 mei 2023 | MARIJN PRINS

Koekoek | Berkheide, Wassenaar, 3 mei 2023 | THIJS SCHIPPER

Zomertaling ♀ | Lentevreugd, Wassenaar, 10 mei 2023 | THIJS SCHIPPER

Wielewaal | Telpost Berkheide, Wassenaar, 27 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Gierzwaluw staartloos | Telpost Berkheide, Wassenaar, 27 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

reeks, maar ook niet heel zorgwekkend. Het is in feite een zomergast, en zeer zeldzaam in januari, november en december. In de stortvloed aan waarnemingen valt een klein voorjaarstrekpiekje op rond half april. Kort na de broedtijd in groepjes/groepen tot meer dan 100 ex op de Puinhoop in september/oktober en tot 150 ex op Lenteveugd (17 september). De **Europese Kanarie** is altijd een pareltje in de pap. Dit jaar waren er tien waarnemingen, tussen 14 april en 18 november, de meeste overvliegend. Op 16 mei zat er een zingend ex in de Coepelduynen onder Noordwijk. Ook de **Kruisbek** wordt bij ons vooral overvliegend gezien, met waarnemingen tussen half april en half november. Qua trek blijft het een vreemde eend in de bijt, met in juni en juli 'ineens' enkele trekdagen met tot zo'n 80 ex per dag. Vanaf september regelmatig tot enkele tientallen naar zuid over De Puinhoop. Van vogels ter plaatse is nog geen handvol waarnemingen. Wie van **Grote Barmsijs** houdt kon in 2023 zijn hart ophalen, maar moest wel wachten tot 12 november, toen er ineens 164 ex over de Puinhoop vlogen. Op 22 november gingen er zelfs 815 ex. De vogels bleken heel makkelijk met geluid te lokken, wat veel fotografische mogelijkheden gaf! Tot 40 ex kwamen op de telpost. In november zat een groep tot 50 ex bij Lenteveugd, en op 2 december zaten er 40 ex op katjes ergens in Rijnsoever. Tot eind van het jaar bleef her en der een klein groepje plakken. Om de pret wat te bederven: er waren ook waarnemingen (1-5 ex) van **Kleine Barmsijs**: op elf dagen in het voorjaar en vijf dagen in het najaar. Maar de determinatie lijkt steeds problematischer te worden. Straks alle barmsijsen (inclusief Witstuit) één soort?

Van de **Dwerggors** werden vooral overvliegende vogels gemeld: op 24 september 1 ex over Berkheide en 1 ex over de Coepelduynen, 30 september 1 ex over Berkheide en 10 oktober 2 ex over de Coepelduynen. De waarnemingen zijn allemaal gedocumenteerd met geluid. Dat het veel leuker kan bewees een vogel die zich van 19 tot en met 21 februari mooi liet zien tussen Vinken op een braakliggend veldje in de Berghstichting. De **Ortolaan** beleefde een mager jaar. Alleen op 1 september werd de soort waargenomen: twee maal 1 ex over de Coepelduynen, met geluidsopnamen. Van de **Ijsgors** waren er ook alleen waarnemingen van overvliegers, tussen 27 september en 22 november (1 in september, 2 in oktober en 8 in november). Voor de **Sneeuwgorst** was het geen topjaar. Op 18 januari (Savoy) en 2 april (Rijnsoever) werden overtrekkende enkelingen gezien. Van november tot in begin december kwam er een handvol waarnemingen van 1-3 overvliegende vogels zowel over Berkheide als over de Coepelduynen. De waarneming van 18 opvliegende ex op 19 november bij de Buitensluis springt er echt uit. Van de **Geelgors** waren er in het eerste half jaar twee waarnemingen van een overvliegend ex, op 25 februari en op 6 april. Vanaf 24 september was er een achttal waarnemingen van vooral overvliegers en steeds enkelingen, vooral in de noord. Op 29 oktober zat er eindelijk eentje aan de grond, bij Telpost Savoy. Toch een magere score voor deze voormalige broedvogel en wintergast. Op de enige gors die in ons gebied broedt, de **Rietgors**, moeten we ook zuinig zijn. In Berkheide kwam de teller uit op 17 territoria (in 1984 nog 84 territoria) en op Lenteveugd op 18 territoria (het slechtste jaar sinds 2007). Langs het Valkenburgse Meer en op en rond het voormalige vliegveld zullen zeker nog minstens 10 paartjes gebroed hebben, maar de voorgenomen ontwikkelingen hier (woningbouw, recreatie) baren zorg. De voorjaarstrek, vanaf februari, mocht geen naam hebben. In het najaar komen de meldingen vooral van De Puinhoop, met als beste trekdagen 30 oktober (31 ex), 5 november (36 ex) en 12 november (35 ex). Slechts enkele blijven plakken in de winter, vooral op Lenteveugd en in de Mient-Kooltuin.

Exoten en escapes

Gijsbert Twigt

Grote Canadese Gans is alom vertegenwoordigd in de polders van Valkenburg met tot circa 100 ex. Verder werden grote aantallen gemeld langs Telpost Berkheide en op Lenteveugd. Deze exoot broedt in toenemende mate in ons waarnemingsgebied, met dit jaar een recordaantal van 10 territoria in Berkheide. De enige waarneming van een **Kleine Canadese Gans** werd gedaan op 20 maart op Lenteveugd. Van februari tot september werd steeds één **Indische Gans** waargenomen in Berkheide en op en nabij Lenteveugd. Een **Ross' Gans** vloog op 8 september in een groepje Grauwe Ganzen over Berkheide. Wegens het gebrek aan informatie over de aanwezigheid van ringen, was de herkomst van deze vogel niet te bepalen. Een **Chinese Knobbelgans** zwom rond in een vijver op de Willem van de Berghstichting. **Nijlgans** is jaarrond in het hele waarnemingsgebied gemeld en is een algemene broedvogel. **Zwarte Zwaan** werd verspreid door het jaar waargenomen, waarvan in de Jachthaven (1 ex) en in De Mient (2 ex). In de Ruijgelaansen Zonneveldspolder, traditiegetrouw een plek waar veel exoten rondhangen, werden twee **Carolina-eenden** waargenomen, terwijl **Mandarijneenden** in Rijksdorp (9 ex) en de omgeving van de Wilbert (4 ex) rondzwommen. Op 28 juni paradeerde een vrouwtje **Goudfazant** rond in Rijnsoever. **Fazant** is relatief schaars in het Katwijkse. Er zijn drie waarnemingen ingevoerd, waarvan twee op Lenteveugd en één op het terrein van voormalig Vliegveld Valkenburg. **Stadsduif** zit vooral bij de sluizen rond de Binnenwatering waar wellicht ook gebroed wordt. Spectaculair is de waarneming van een ontsnapte **Stellers Zeearend** aan de grond op de Willem van de Berghstichting op 12 mei. **Valkparkiet** en **Bont Boertje** werden beiden eenmaal waargenomen, respectievelijk in De Zanderij en bij het Valkenburgse Meer. **Halsbandparkieten** zaten vooral in de parken, langs het Zwarte Pad, Rijksdorp en in het Panbos (9 territoria). Een verrassende waarneming was die van een **Purperglansspreeuw** op 4 mei bij Telpost Berkheide. Deze ontsnapte vogel werd later waargenomen op 11 juni bij Den Helder en van 13 tot 21 juni op de noordpunt van Texel.

Purperglansspreeuw | Berkheide, Wassenaar, 4 mei 2023
| MARIJN PRINS

Kleine Strandloper | Berkheide, Wassenaar, 15 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Bontbekplevier en Kleine Strandloper | Berkheide, Wassenaar, 15 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Torenvalk ♂ | Telpost Berkheide, Wassenaar, 27 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Zwarte Ibiszen | Lentevreugd, Wassenaar, 28 mei 2023 | GIANNA MINTON

Nachtegaal | Berkheide, Katwijk aan Zee, 1 juli 2023 | MENNO VAN DUIJN

Zwarte ibissen | Lentevreugd, Wassenaar, 28 mei 2023 | RIA DE HEIJ

Uit de Oude La

Katwijkse Grote Burgemeester in New York

De Kroonboszanger blijft een parel in onze kroon, maar verder heeft Katwijk niet zoveel 'eerste voor Nederland'. Begin dit jaar werd er weer eentje onder mijn aandacht gebracht, niet verrassend door Ruud Vlek, de noeste speurder in ornithologische archieven.

Een Katwijker in New York... | PETER CAPAINOLO

Het gaat om een Grote Burgemeester die op **30 oktober 1830** op het strand van Katwijk werd geschoten door ene Van Gelderen. Het geldt als de eerste Grote Burgemeester voor Nederland. De balg is er nog steeds, maar daarvoor moet je wel naar de Verenigde Staten. Via omzwervingen is die namelijk beland in de collectie van het American Museum of Natural History te New York.

Daar bleef het niet bij die eeuw. Begin januari 1838 werd nog een Grote Burgemeester verzameld bij Katwijk, de tweede voor Nederland en als balg nog te zien in het Brabants Natuurmuseum in Tilburg. Op 15 oktober 1844 werd een Grote Burgemeester levend gevangen in de zeereep tussen Katwijk en Noordwijk, waar de vogel zich in de helm had verstopt. De slagpennen waren merendeels uitgevallen, zodat de vogel niet vliegen kon. En op 15 januari 1845 werd er nog eentje geschoten tussen Katwijk en Noordwijk, die in collectie opgezette vogels van de gebroeders G.M. en H.W. de Graaf te Leiden terechtkwam.

Ik vind het wel opvallend dat die gasten van vroeger, zonder enige optiek en met heel weinig kennis, toch regelmatig zomaar Grote Burgemeesters konden verzamelen bij Katwijk. Het gebied rond de Uitwatering zal zijn aantrekkingskracht hebben gehad op de soort. Bedenk dat IJmuiden inclusief haven en pieren toen nog niet eens bestonden en dat ook Scheveningen nog geen haven had; de Oude Rijn was de enige inkeping tussen Den Helder en Hoek van Holland.

Die aantrekkingskracht bleef het gebied behouden in de volgende eeuwen. De in Katwijk werkzame Fokko Niesen (1913-2002) was midden vorige eeuw in z'n eentje goed voor een leuk lijstje waar-

nemingen rond ons wateringgebied, en en passant voor de eerste veldfoto van een schaarsere soort uit Katwijk (opgenomen in het boek Coepelduynen op de Kaart). Zo zag hij Grote Burgemeesters op 24 november 1943, van 18 januari t/m 17 mei 1950 (met op 18 februari zelfs 3 ex), 22 december 1954 t/m 1 februari 1955, 6 december 1961, 30 oktober 1963 en 3 december 1971.

De waarnemingsintensiteit moet tegenwoordig letterlijk miljoenen keren groter zijn dan 200 jaar geleden. De Grote Burgemeester is echter niet eens zo gek veel algemener geworden. Eerder schaarser voor mijn gevoel (en de Kleine Burgemeester minder schaars?). Ook valt op dat van de vier oudste waarnemingen er twee uit oktober komen, best vroeg, gezien de enorme piek in januari-februari over de hele linie. Onze huis-statisticus Bas van der Burg kan zich hier misschien ooit eens over buigen...

| GIBSBERT VAN DER BENT

De bijna **twee eeuwen oude balg** ziet er nog redelijk uit!

| PETER CAPAINOLO

Boerenzwaluw | Binnenwatering, Katwijk aan Zee, 8 juni 2023 | MARC GUYT

Huiszwaluw | Binnenwatering, Katwijk aan Zee, 8 juni 2023 | MARC GUYT

Bonte Vliegenvanger ♂ | Rijnsoever, Katwijk aan Zee, 31 mei 2023 | ARNOLD MEIJER

Kleine Plevier | Rijnfront, Oegstgeest, 27 mei 2023 | MENNO VAN DUJN

Gekraagde Roodstaart ♂ | Panbos, Katwijk, 30 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Grote Karekiet ♂ | Grote Meer, Berkheide, Katwijk, 7 juni 2023 | GIJSBERT TWIGT

Big Day Katwijk 2023

Op zaterdag 22 april werd door Birdclub Katwijk weer eens een Big Day in teamverband georganiseerd. De laatste echte Big Day was op 11 mei 2019. In coronatijd was er wel een aantal Big Days geweest, maar niet in teamverband. Doorgaans wordt de Big Day georganiseerd in de tweede week van mei. Het leek de organisatoren echter leuk om het dit keer eens in de tweede helft van april te doen. Zomergasten als Kleine Karekiet, Gierzwaluw en Tuinfluiter zijn dan weliswaar lastig, maar er is daarentegen meer kans op soorten als Beflijster, Koperwiek en Keep.

Er was veel animo, niet alleen uit Katwijk, maar ook uit de regio. In totaal deden zeven teams mee, waaronder de tellers op Telpost Berkheide. Omdat er twee teams uit Den Haag meededen is ervoor gekozen om aan het voor ons bekende waarnemingsgebied van Katwijk.waarneming.nl ook Meijndel toe te voegen.

Team 1 'De Jonge Honden': Gijsbert Twigt, Jona Haasnoot, Joas de Vreugd en Roemer Roos

Team 2 'De Iets Oudere Honden': Barend de Boer, Guido Mattens, Wim Langbroek en Maarten Langbroek

Team 3 'Het Vogelend Offensief': Marcel van Weeghel, Johan van Weeghel, Lucas Gans en Jacco van Beelen

Team 4 'De Flierefluiter': Marc Guyt, Arjan van Egmond, André van der Plas en Arnold Meijer

Team 5 'Telpost Berkheide': René van Rossum en vele anderen

Team 6 'Tim en Reinder': Reinder de Boer en Tim den Outer

Team 7 'Lucky 7': Wouter de Quant, Ingmar Westerman en Daniël Schepers

De teams mochten vanaf 04.00 uur starten en hadden de tijd tot 19.00 uur. Zes van de teams deden dat met de fiets en één team vanaf de telpost. De dag begon met mist, maar het was droog en de wind waaide uit zuidoostelijke richting. Op Lentevreugd werd in de vroege ochtend door Het Vogelend Offensief al van alles uit de kast gehaald om De Iets Oudere Honden een hak te zetten door meerdere fietsen vast te maken met tiwrap. De toon was gezet. Na uilen, rallen en bosvogels gescoord te hebben haastten de meeste teams zich naar de kust om te kijken of er vogeltrek was. De zee was de eerste uren nauwelijks zichtbaar, dus de focus lag vooral op de landtrek. Door meerdere teams konden leuke soorten worden opgepikt, waaronder twee Reuzensternen, Blauwe Kiekendief, meerdere Purperreigers en Roek. Om 11.00 uur moesten alle teams de tussenstand doorgeven. Daarbij werden de waarnemingen niet geüpload, om ervoor te zorgen dat soorten niet getwicht zouden worden. De tussenstanden zorgden bij Team 2 tot en met 7 wel voor wat mismoedigheid toen er door 'De Jonge Honden' om 11.00 uur al 105 soorten werden doorgegeven! Er was een behoorlijk gat

geslagen met de andere teams. Natuurlijk gaven de andere teams niet op en tijdens de regen in de middag en na het draaien van de wind werden onder het genot van een biertje plannen gemaakt voor een eindsprint. Vooral rondom het vliegveld en over zee werden nog wat nieuwe soorten gescoord. Om 19.00 uur gaven de teams het definitieve aantal soorten door. De strijd tussen de nummers 2 en 3 was het spannendst: dat scheelde uiteindelijk slechts één soort (104 om 105). De Jonge Honden lieten de andere teams met 124 soorten namelijk kansloos. Proficiat! Bij strandtent Sport werden de prijzen uitgereikt: mokken met daarop afdrucken van bijzondere soorten die in het verleden in Katwijk zijn gezien, en er werd afgesloten met een etentje. Er werd volop nagepraat over een succesvolle dag, waarop de teams behoorlijk wat kilometers hebben afgelegd.

In totaal zijn er op 22 april 2023 in het vastgestelde gebied 148 soorten gezien. Dit is op drie soorten na een evenaring van het record van 151 soorten uit 2019. Lachstern is niet meegenomen in de telling omdat deze waarneming zeer waarschijnlijk betrekking heeft op twee gelijktijdig passerende Reuzensternen. In de middag werd een overvliegend mannetje Grauwe Kiekendief gefotografeerd over Telpost Berkheide. Wat ons betreft de soort van de dag. Deze vogel kon echter door geen van de teams worden opgepikt. De beste soort die de teams zagen was de Reuzenster. Een Fluiter in Panbos werd opgemerkt door Peter Imthorn tijdens een broedvogelinventarisatie en een Goudvink werd deze dag ingevoerd in Meijndel. Ook deze vogels zijn niet opgemerkt door de teams. Bepaalde doorgaans algemeen voorkomende soorten bleken behoorlijk lastig, zoals Sperwer en Groene Specht. Soorten als Gierzwaluw en Kleine Karekiet waren nog nauwelijks binnen en dus erg lastig te scoren. Al met al was het een zeer geslaagde dag en zeker de moeite waard om het nog eens in april te organiseren. Het lijkt ons erg leuk om jaarlijks een Big Day in teamverband te organiseren! Daarnaast is er het idee om ook in het najaar iets te organiseren en daarbij een prijs uit te reiken voor de vondst van de dag.

| WIM LANGBROEK

Een **Kleine Zilverreiger** werd door meerdere teams opgepikt in de plasdraszone rondom voormalig Vliegkamp Valkenburg | JOAS DE VREUGD

Twee overvliegende **Reuzensternen** werden door meerdere teams opgemerkt. Een goede soort tijdens een Big Day! | JOAS DE VREUGD

De prijs voor het winnende team: mokken met daarop bijzondere soorten die in het verleden in Katwijk zijn gezien.

41

Hop | Kievitlaan, Katwijk aan Zee, 26 augustus 2023 | LEENDERT VERDOES

Krooneend ♂ | Berkheide, Katwijk, 7 juni 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Koereigers!

Koereiger(s) ▲▼ | Lentevreugd, Wassenaar, 7 december 2023 | Foto's: RENÉ VAN ROSSUM

Op 16 november 2023 zagen we vanaf De Puinhoop opeens een flinke groep witte reigers opdoemen. Het bleek een groep van 11 vogels die boven Rijnsoever wat onbestemd heen en weer vloog en uiteindelijk in oostelijke richting uit het zicht verdween.

Er komen in Nederland drie soorten witte reigers voor:

- Grote Zilverreiger; een grote reiger (bijna zo groot als Blauwe) met een langzame vleugelslag, gele snavel (in de broedtijd zwartachtig) en met lange donkere poten.
- Kleine Zilverreiger; kleine slanke reiger met een snelle vleugelslag, lange zwarte poten (met gele voet) en een lange, slanke, donkere snavel.
- Koereiger; met een snelle vleugelslag, een gedrongen figuur, met een relatief korte, dikkige, gelige snavel.

We kwamen al snel tot de conclusie dat we met een groep Koereigers te maken hadden, vanwege de combi van snelle vleugelslag en gedrongen vliegbeeld. Deze determinatie werd al snel bevestigd aan de hand van foto's. Dit was verreweg de grootste groep die ooit in ons waarnemingsgebied is gezien. Maar het moest er een keer van komen, want de Koereiger is ook in onze contreien met een flinke opmars bezig. Zo werd in 2001 het eerste ex gezien vanaf Savoy. Vervolgens werd in 2004, 2007, 2008 en 2010 telkens een ex waargenomen. In 2014 werden zelfs twee vogels gezien in de polders bij Wassenaar, een daarvan bleef langdurig rondhangen. In de jaren 2018-2022 werd geregeld een vogel gezien en in mei 2023 werd een overvliegend groepje van drie opgemerkt. En op 16 november dus een exponentiële stijging tot 11 stuks! In december verbleven rond Lentevreugd nog 2-3 ex tussen het vee.

De Koereiger is oorspronkelijk een soort uit de zuidelijke regionen van Europa en van Afrika. Echter, de laatste decennia heeft deze soort zijn areaal enorm uitgebreid, heeft zelfs Zuid-Amerika weten te bereiken en is nu op alle continenten behalve Antarctica aanwezig.

In Nederland is zelfs het aantal overwinterende vogels de laatste jaren enorm toegenomen. Zo werd in oktober in de Eempolders een groep van maar liefst 38 ex gezien. Slaapplaatstellingen tonen aan dat de afgelopen winter (2022-2023) er zich meer dan 80 ex in ons land bevonden.

In 1998 was er een (onsuccesvolle) broedpoging in De Weerribben en in 2009 kwamen voor het eerst jongen groot. In 2022 kregen minstens 3 paar jongen groot.

Verwacht mag worden dat het met de Koereiger crescendo blijft gaan!

| FRANK VAN DUIVENVOORDE

Een te gulzige **Aalscholver** met een **Zeebaars** |
strand Katwijk aan Zee, 5 juni 2023
| TRIJNTJE VAN DUIJN

Reuzenster |
Buitenwating, Katwijk aan Zee, 1 juli 2023
| ANNELIES MARIJNIS

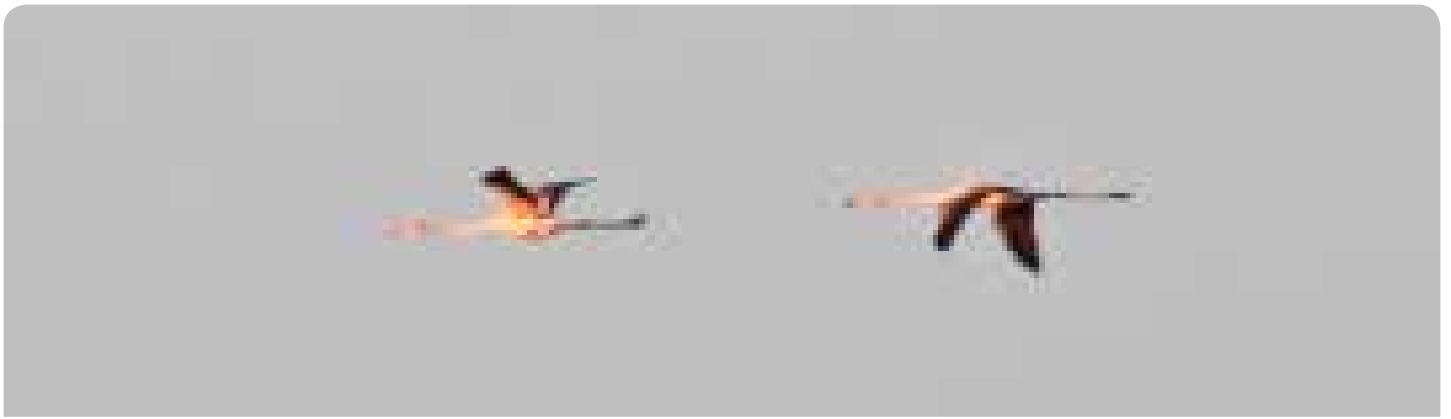

Noordse Stern 1e kj |
strand Katwijk aan Zee, 7 augustus 2023
| JONA HAASNOOT

Rode Wouw adult
| Telpost de Puiinhoop, Katwijk aan Zee,
17 oktober 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Vermoedelijk hybriden **Chileense Flamingo x Flamingo** | Telpost Berkheide, 3 april 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Noordse Kwikstaarten ♂ | Telpost Berkheide, Wassenaar, 4 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Grauwe Kiekendief 2e kj | Telpost Berkheide, Wassenaar, 31 mei 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Bonte Vliegenvanger ♂ | Telpost Berkheide, Wassenaar, 4 mei 2023 | MARIJN PRINS

Torenvalken 1e kj | Katwijkerweg, Wassenaar mei 2023 | ESTHER SCHOONENBERG

Grauwe Klauwier ♂ | Coepelduynen, 3 juni 2023 | WIJNDELDT BOELEMA

isabelklauwier ♂

| Telpost Berkheide, Wassenaar,
13 juni 2023

| RENÉ VAN ROSSUM

Turkestaanse Klauwier ?

Eerste voor het Katwijkse waarnemingengebied

Zoals zo vaak in het voorjaar staan we op Telpost Berkheide om de voorjaarsstrek waar te nemen, en zo ook op 13 juni 2023. Lisette van der Krogt zoekt geregeld met haar Swarovski-telescoop de zeeoer af. Om 06.55 uur draaide Lisette zich om en riep naar ons: een Kleine Klapekster! Ik sprong naar de telescoop. Met een vergroting tot 70x kon je zien dat de vogel geen zwart voorhoofd had en dus geen Kleine Klapekster kon zijn. Omdat de vogel met zijn borst naar voren zat en je nog geen verdere kenmerken kon zien, ging mijn gedachte uit naar een mannetje Grauwe Klauwier. Arnold Meijer, Frank van Duivenvoorde en Jona Haasnoot stonden natuurlijk ook te trappelen om door de telescoop te kijken! Toen Arnold door de telescoop keek zag hij dat de vogel geen roodbruine rug had en Grauwe Klauwier dus ook afviel... Hierdoor ging de spanning alleen maar omhoog en bleven er maar drie soorten over. Het kon gaan om: Daurische, Turkestaanse of Bruine Klauwier! Door de telescoop zagen we ook dat de vogel een roestbruine staart, een lichte borst, buik en een witte wenkbrauwstreep boven z'n zwarte masker had. Hierop waren alle waarnemers het ermee eens dat het een mannetje Turkestaanse Klauwier moest zijn! Toen dit duidelijk was besloot ik om snel naar voren te gaan. Samen met Jona liep ik naar het volgende duin om daarvandaan alvast een foto te maken. We moesten nog door een diep dal om naar het volgende duin te komen. Daar aangekomen stonden we al hijgend te kijken naar het bosje waar de vogel zat. Inmiddels kwam Arnold ook bij ons. Helaas zat de vogel langs een schelpenpad waar geregeld trimmers en dergelijke langs komen en waardoor de vogel waarschijnlijk was gevlogen. Gelukkig had ik van ver een foto gemaakt en daarop kon je nog enigszins de kenmerken zien. De techniek is tegenwoordig zo goed dat je van een foto gemaakt met een camera met een sensor van 45 megapixel en een 840 mm lens een behoorlijke uitsnede kan maken! Ondanks zoekpogingen van onder anderen Hendrik Breukelman, Gijsbert Twigt en Rinse van der Vliet is de vogel niet meer teruggevonden. De vogel is dezelfde dag ingediend door mij bij het CDNA en is onder nummer 6004 opgeslagen.

Op 2 oktober 2000 had ik tijdens een Dutch Birding vogelweek ook al het geluk een Turkestaanse Klauwier te mogen zien en fotograferen op Texel. Deze was een dag daarvoor foeragerend gezien langs de vloedlijn van de Vliehors op Vlieland.

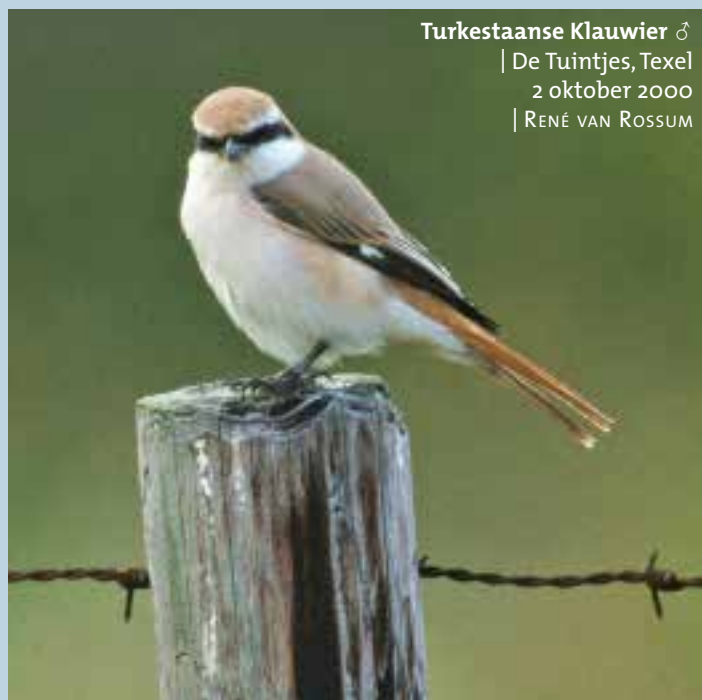
Voorkomen

De Turkestaanse Klauwier broedt van Iran en Kazachstan noord-oost tot Xinjiang, China; overwintert in Zuidwest-Azië, het zuidelijk Arabisch schiereiland en tropisch Afrika.

Oordeel CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna)

De vogel is door de CDNA geaccepteerd als Turkestaanse of Daurische Klauwier, omdat Daurische op basis van de foto's niet uit te sluiten is. Persoonlijk blijf ik erbij dat het een Turkestaanse Klauwier is. Als de CDNA-leden die ochtend bij de waarneming aanwezig waren geweest en door de telescoop hadden gekeken, dan hadden ze er ook een Turkestaanse van gemaakt ...

| RENÉ VAN ROSSUM

Turkestaanse Klauwier ♂

| De Tuintjes, Texel
2 oktober 2000

| RENÉ VAN ROSSUM

Bijeneter *samengesteld beeld* | Telpost Berkheide, Wassenaar, 10 juni 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Stormvogeltje | Zat vast in meertouw van een boot voor de kust van Katwijk aan Zee. Opgehaald door de dierenambulace en naar de vogelopvang in Leiderdorp gebracht. Diezelfde middag overgebracht naar vogelopvang De Wulp in Den Haag, die beter uitgerust is voor zeevogels. Helaas is de vogel twee dagen later overleden. 17 nov 2023 | TESSA LOELIGER

Ruigpootbuizerd 1e kj | Berkheide, Katwijk aan Zee, 16 november 2023 | GUISBERT TWIGT

Matkop

Midzomerverrassing in Berkheide

Op 21 juni 2023 liep ik mijn laatste BMP-ronde door onze kavel in Berkheide. Ver in het broedseizoen verwacht je weinig bijzonders meer aan te treffen, behalve een Grauwe Klauwier misschien. Ongeveer halverwege mijn route hoorde ik in een stukje met meidoorns nabij een plasje wat jonge mezen tetteren, met daar vlakbij ineens een zeurderig roepje. Ik dacht: als ik hier nu in een moerasbos langs een rivier in het oosten van het land had gelopen, had ik zonder enig nadenken een Matkop genoteerd. Maar ik liep hier in de Hollandse duinen en ik wist dat in de wijde omtrek al lang geen Matkoppen meer voorkwamen. Zou een Koolmees zó verraderlijk kunnen roepen? Toen ik de vogel zag, bleek het werkelijk een 'zwartkopmees' en hij bleef consistent roepen als een Matkop. Details van het uiterlijk had ik nog niet goed kunnen waarnemen, want hij bewoog zich rap door de struiken. De zwarte keelvlak was in elk geval zeer fors, evenals de lichte wangvlak.

Geluid opnemen en fotograferen was het devies. Het eerste lukte snel, het tweede was door tegenlicht een stuk pittiger. Toen dit gelukt was snel mijn telmaatje Gijsbert Twigt geïnformeerd en hem uitgelegd in welke richting de vogel inmiddels al roepend verdwenen was. Ik moest door met mijn broedvogeltelling. Gijsbert kon de vogel gelukkig drie kwartier later oppikken in de richting waarin hij verdwenen was.

Roep en zang zijn de meest onderscheidende kenmerken bij de determinatie van Matkop en Glanskop. Ze op basis van uiterlijk onderscheiden is zo eenvoudig nog niet. Het hardste kenmerk, dat pas sinds 2009 bekend is, betreft een onverwacht klein detail: het ontbreken van een licht vlekje boven de snijrand van de bovensnavel bij Matkop. De foto's van de vogel van Berkheide tonen duidelijk een geheel donkere bovensnavel. De meeste andere kenmerken zijn behoorlijk variabel (overlappend met Glanskop) en in het algemeen moeilijk te beoordelen, want afhankelijk van de houding van de vogel en lichtval.

Het verse, ongesleten verenkleed wijst uit dat het om een juveniele vogel gaat. Ook passend voor een juveniel is de wel erg matte kopkap, die bovendien nog enkele bruine veertjes toont. Daarnaast is de vogel in alle opzichten net wat valer dan een adult zou zijn. De gelijkmatig lichte oorstreek en zijhals zijn bij adulte vogels een goed kenmerk, maar bij juveniele minder doorslaggevend.

De Matkop is een uitgesproken standvogel. Er is niet heel veel bekend over de precieze bewegingen van juveniele vogels. Nadat ze grootgebracht zijn, zwerven ze direct tot meestal hooguit een paar kilometer van hun nest uit, op zoek naar een eigen territorium. Dat vinden ze vaak voor het eind van de zomer al. Midden in de zomer is dus waarschijnlijk de beste tijd om Matkoppen buiten hun reguliere broedgebieden aan te treffen. In deze tijd zie je andere honkvaste boszangvogels zoals Kuifmees en Boomklever overigens ook wel op gekke plekken opduiken.

De stand van de Matkop is al decennia aan het kelderen in Nederland en de rest van Europa. Een van de oorzaken is klimaatverandering. Als boreale soort gedijt hij het best in een koud klimaat. Zo zouden zijn voor de winter aangelegde voedselvoorraden bederven in ons kwakkelklimaat van tegenwoordig. Daarnaast hakken Matkoppen, in tegenstelling tot Glanskoppen, hun nestholte graag uit in zacht hout in jong bos. Ongunstig is daarom dat de bossen in Nederland steeds ouder en droger worden.

In onze regio zijn er slechts zes eerdere Matkopwaarnemingen geregistreerd op Waarneming.nl. De laatste dateert van 2003 en geluidsopnames of foto's zijn er niet. De determinatieproblematiek en mogelijke onbekendheid met de sterke afname van de populatie maakt deze waarnemingen lastig op waarde te schatten. Zeker is dat de soort sinds 2000 zeer zeldzaam is in de duinstreek. Vogelwerkgroep Meijndel meldt 1999 als laatste jaar dat de soort daar gebroed zou hebben. Vogels van Berkheide (1987) noemt de soort een onregelmatige doortrekker in zeer klein aantal, met waarnemingen tussen augustus en december, maar rept ook over verwisseling met Glanskop. In de collectie van Naturalis blijken geen Matkoppen te liggen die met zekerheid verzameld zijn in ons waarnemingengebied (wel een dozijn uit Leiden, alle uit de negentiende eeuw).

Waar de Matkop van 21 juni vandaan is gekomen, is uiteraard giswerk. De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen langs de Oude Maas, ten zuiden van Rotterdam, op zo'n 35 kilometer van Berkheide in mezenvlucht. Er zijn soorten die van honderd keer verder komen die we jaarlijks zien!

Al met al een zeer verrassende waarneming. Vooral blijven vogelen in de zomer dus!

Boomvalk | Telpost Berkheide, Wassenaar, 14 juli 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Wespendief 1e kj | Coepelduynen, Katwijk aan Zee,
2 september 2023 | WIJNDELDT BOELEMA

Zeearend belaagd door
Kauwen | Coepelduynen,
Katwijk / Noordwijk,
13 oktober 2023 | CASPER ZUYDERDUYN

Siberische Tjiftjaf | Lentevreugd, Wassenaar,
4 december 2023 | PIETER WINTERS

Kleinste Jager 1e kj | Telpost Savoy, Katwijk aan Zee,
14 oktober 2023 | JAAP ENGBERTS

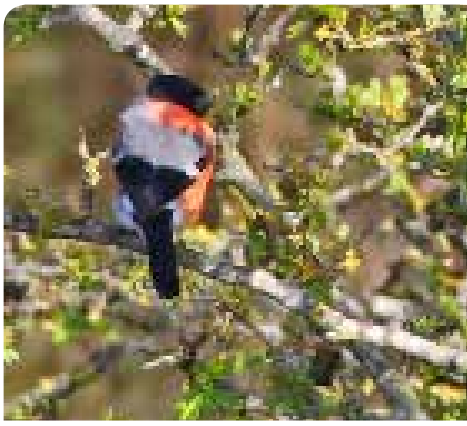

Stormmeeuw belaagd door een **Kleine Jager** | Telpost Savoy, Katwijk aan Zee, 3 oktober 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Baltische Mantelmeeuw | strand Katwijk aan Zee, 19 oktober 2023 | ED SCHOUTEN

Goudvink ♂ | Berkheide, Katwijk,
11 april 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

Grutto baltsvlucht | voormalig Vliegekamp
Valkenburg, 14 april 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

Houtsnip | Berkheide, Wassenaar,
22 november 2023
| MARIJN PRINS

Roek | Telpost Berkheide,
Wassenaar, 23 april 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

Vale Gierzwaluw | Telpost De Puinhoop,
Katwijk aan Zee, 28 oktober 2023
| MENNO VAN DUJN

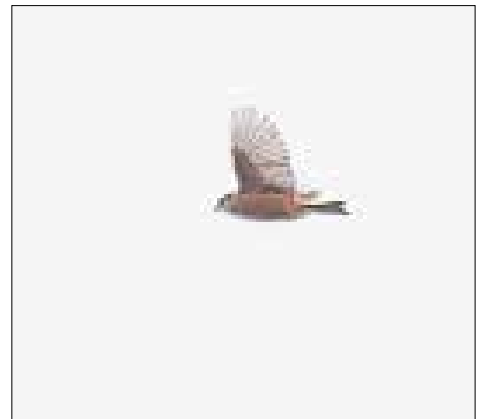
Fluiter | Coepelduynen, Noordwijk,
23 augustus 2023 | JONA HAASNOOT

Zomertortel en Turkse Tortel
| Telpost Berkheide, Wassenaar, 7 mei 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

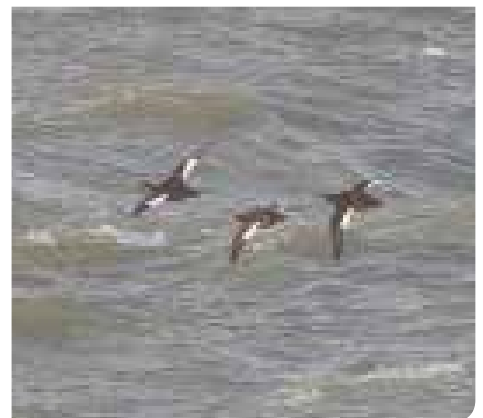
Gierzwaluw afwijkend | Zanderij, Katwijk,
11 augustus 2022
| ED SCHOUTEN

Buidelmees | Telpost De Puinhoop,
Katwijk aan Zee, 2 oktober 2023
| MARK BOS

Zwarte Ooievaar
| Lentevreugd, Wassenaar, 14 augustus 2023
| ARIAN PORTENGEN

Grote Zee-eenden | Telpost Savoy,
Katwijk aan Zee, 19 november 2023
| THIJS SCHIPPER

Vuurgoudhaan | De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 1 december 2023 | JACCO VAN BEELEN

Paarse Strandloper 1e kj | Binnenwatering, Katwijk aan Zee, 3 november 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

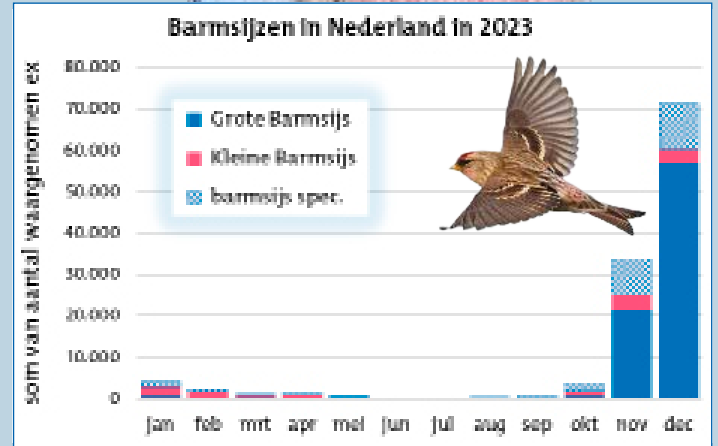

Barmsijzeninvasie!

In Nederland is de **Kleine Barmsijz** (*Acanthis cabaret*) een steeds zeldzamere broedvogel die voornamelijk nog op de Wadden en in Drenthe voorkomt. In onze regio is dit mooie kleine vogeltje helaas verdwenen als broedvogel. Gelukkig zien we ze op trek en in de winter en vroege voorjaar nog wel regelmatig opduiken in onze duinen. Zijn grote broer, de **Grote Barmsijz** (*Acanthis flammea*), is nog zeldzamer in Nederland en alleen op trek en als wintergast soms aan te treffen. In sommige jaren, zogenaamde irruptie- of invasiejaren, is de Grote Barmsijz wel in behoorlijke aantallen in ons land te zien. Begin november 2023 is weer zo'n invasieperiode gestart (zie ook de grafiek hiermaast). In onze kuststrook waren vele doortrekkende groepen en pleisterende exemplaren te zien en ook op de ringstations werden regelmatig barmsijzen in de netten aangetroffen. Ten tijde van het verschijnen van dit jaaroverzicht zijn er nog steeds barmsijzen aanwezig, maar wel al een stuk minder. Overigens zijn het niet alleen Grote Barmsijzen die opduiken, er zijn ook grotere aantallen Kleine Barmsijzen te zien en sommige groepen bestaan uit beide soorten. Daarnaast is de determinatie niet altijd sluitend te krijgen omdat er best wel een

Grote Barmsijz ♂

| Telpost De Puinhoop,
Katwijk aan Zee,
1 december 2023
| RENÉ VAN ROSSUM

Barmsijzen in Nederland in 2023 | BRON: WAARNEMING.NL

overlap zit tussen beide soorten en de vogels dan de boeken in gaan als **barmsijz spec.**

In deel 2 van 'Handboek Europese vogels' van Nils van Duivendijk wordt op de pagina's 960 tot 965 een zeer gedetailleerde uitleg gegeven met tekst en foto's over de Kleine, Grote, Witstuit-, en Groenlandse Witstuitbarmsijz.

In de maand november en op 1 december 2023 werden 1372 exemplaren overtrekkend over Telpost De Puinhoop geteld.

Dat het moeilijk is om ze uit elkaar te houden bewijzen de ringvangsten op Vogelringstation Meijendel (Wassenaar). In de maand november werden naast 741 Grote en 274 Kleine maar liefst 122 barmsijzen spec. gevangen en geringd.

| RENÉ VAN ROSSUM

De statistiek van het vogeljaar 2023

Al sinds 2012 diepen we in ons jaaroverzicht het vogeljaar nader uit aan de hand van feiten en cijfers. Hierbij maken we gretig gebruik van de data beschikbaar op katwijk.waarneming.nl. Uiteraard is er ook veel data beschikbaar over onze drie telposten via trektellen.nl, maar net als vorig jaar ligt in dit overzicht de focus op feitjes die je kunt halen uit de database van katwijk.waarneming.nl. Hoe verhoudt 2023 zich tot voorgaande jaren? Hoeveel soorten zijn er gezien in ons waarnemingsgebied? Kwamen sommige soorten eerder terug vanuit de overwinteringsgebieden dan normaal? Hoeveel waarnemers hebben waarnemingen ingevoerd en hoeveel waarnemingen zijn dit dan? Allemaal leuke informatie die wat vertelt over het vogeljaar 2023.

De soorten

In 2023 werden in ons waarnemingsgebied in totaal 266 soorten ingevoerd op katwijk.waarneming.nl. Zijn alle ingevoerde soorten dan telbaar? Nee helaas, het gaat dan om de Patrijzen van 10 februari, de flamingo's van 3 april, de 'izabelklauwier' van 13 juni en de vermeende Siberische Braamsluiper van 30 november.

De Patrijzen

In ons waarnemingsgebied hebben we geen goede plekken meer voor Patrijzen, al duikt de soort toch nog wel eens op in het gebied rondom Vakantiepark Koningshof te Rijnsburg. Zo ook dit jaar op 10 februari (2 vogels). Nadere bestudering van deze waarneming, leert dat de pointer staat op de Eerste Elsgesterweg, net ten noorden van de camping. Naar alle waarschijnlijkheid zaten de vogels in het veld ten oosten van de weg en ten noorden van de camping. Feitelijk dus net buiten ons gebied en daarom niet telbaar.

De flamingo's

Op 3 april rond 07.37 uur zagen de trektellers op Telpost Berkheide twee flamingo's die over zee vlogen richting noord. De vogels werden daarna opgepikt vanaf Telpost De Puinhoop en vervolgens boven de Amsterdamse Waterleidingduinen. De laatste waarnemer meldde de vogels om 08.36 uur vliegend richting zuid. Op basis van de pixels van René van Rossum kon Chileense Flamingo worden uitgesloten en we dachten daarom dat het ging om wilde Europese Flamingo's! Een goede soort voor ons waarnemingsgebied en ook nog eens het eerste gedocumenteerde geval, na de waarneming van drie overvliegende Flamingo's richting noord over Berkheide op 28 maart 2002 (Duinstag 2002:1). Op 4 april werden echter twee flamingo's ontdekt in de Eendragtspolder bij Zevenhuizen. Het leken Europese Flamingo's, maar dat bleken ze niet te zijn. De vogels waren namelijk geringd en bleken hybriden Chileense Flamingo x Flamingo, afkomstig uit het Zwillbrocker Venn in Duitsland. Omdat hybriden op de foto van 3 april niet kunnen worden uitgesloten, de vogels uiteindelijk naar zuid vlogen en er een dag later twee hybride flamingo's werden gevonden in de Eendragtspolder, is het daarom helaas een '-1' voor 2023.

De 'izabelklauwier'

Een soort die eerst wel was ingevoerd als soort maar later toch is afgeschaald naar 'verzamelsoort', is de vermoedelijke Turkestaanse Klauwier van 13 juni. Op die dag zagen de tellers van Telpost Berkheide een 'izabelklauwier' in de zeereep zitten. René van Rossum wist koelbloedig enkele foto's te maken. De waarnemers determineerden de vogel als Turkestaanse Klauwier. Helaas vond de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna de documentatie niet voldoende om de vogel als Turkestaanse Klauwier te aanvaarden. Hierdoor is de vogel de boeken ingegaan als 'Turkestaanse of Daurische Klauwier'. En daarmee niet als nieuwe soort bij te schrijven op de lijst van ons waarnemingsgebied. Desondanks is het wel een spectaculaire waarneming!

De Humes Braamsluiper

Net als in 2022, werd in 2023 een erg late braamsluiper waargenomen. Ditmaal op 30 november door 'onze' Joas langs het Zwarte Pad. De vogel is ingevoerd als Siberische Braamsluiper *Curruca al-*

thaea blythi. Siberische Braamsluiper is een van de ondersoorten van Humes Braamsluiper *Curruca althaea*. Echter, om deze soort met zekerheid te onderscheiden van gewone Braamsluiper moet DNA worden verzameld. En dat is niet gelukt. De foto laat overigens wel een mooi bruinachtig gekleurde braamsluiper zien, wat, evenals de late waarnemingsdatum, een goede pointer is voor Humes Braamsluiper. Maar helaas dus niet telbaar.

Wel of geen nieuwkomer in 2023?

Dus het blijft bij 264 vogelsoorten in 2023, met helaas geen nieuwe soort voor ons waarnemingsgebied, of toch wel? We hebben immers de Matkop van 21 juni nog. Een megazeldzaamheid en de eerste waarneming voor ons gebied met goede foto's en goede geluidsopnamen. De Matkop is een lastig te determineren soort waarover al veel is geschreven. Hoewel de soort tot 2000 werd gemeld als schaarse broedvogel in Meijndel, is de soort in Berkheide nooit een vaste broedvogel geweest. Op katwijk.waarneming.nl zijn voor 2023 slechts twaalf 'zekere' waarnemingen ingevoerd, waarvan zes uit Berkheide, maar alle ongedocumenteerd. Hoewel dit aantal waarnemingen niet volledig zal zijn, laat het sowieso zien dat de soort zeer zeldzaam is. Bij gebrek aan eerder bewijsmateriaal zou het niet gek zijn om de Matkop van 21 juni als nieuwe soort te beschouwen, maar om nu gelijk alle oude waarnemingen overboord te gooien... Het is in elk geval de eerste ooit die overtuigend gedocumenteerd is.

Jaartotaal 2023

Al met al werden in 2023 er dus 264 soorten gezien. Hiervan zijn vier soorten door één waarnemer gezien. Dit betreft de levende Noordse Stormvogel over zee langs Telpost Savoy, twee invallende Zwarte Ibsissen op het voormalig Vliegveld Valkenburg, een Buidelmees over Telpost De Puinhoop, een Grauwe Fitis in het 'dennenbosje achter de koffietent' in Berkheide en een Siberische Boompieper naar zuid over de Coepelduinen. Daarnaast zijn er nog soorten waarvan één exemplaar is waargenomen, maar wel door meerdere vogelaars. Denk aan de Ruigpootbuizerd, Vale Pijlstormvogel, Ortolaan, Matkop, Roodstuitwaluw, Steppekiekendief, Grote Karekiet, Struikrietzanger, Porseleinhoen, Humes Bladkoning en Bonte Kraai. Hierbij is de Ruigpootbuizerd door twee waarnemers ingevoerd en de Bonte Kraai door 81.

In tabel 1 is inzichtelijk gemaakt hoeveel soorten er jaarlijks zijn waargenomen in de periode 2007-2023, hoeveel en welke nieuwkomers per jaar in de betreffende periode zijn gezien en wat dit betekende voor de totale soortenlijst.

Het jaargemiddelde over de periode 2007-2022 bedraagt (afgerond) 254 soorten per jaar. De totaalscore van 264 voor 2023 ligt 4% boven het langjarig gemiddelde 2007-2022 en is het twaalfde jaar ooit met 250 soorten of meer, het zesde jaar ooit met 260 soorten of meer en uiteindelijk samen met 2022, het jaar met het een-na-hoogste aantal soorten, na het recordjaar 2020. Kijkend naar het aantal nieuwe soorten was 2023 gewoon slecht zonder nieuwe soort. Dit is de derde keer sinds 2007. Ook in 2014 en 2019 werden er geen nieuwe soorten gemeld. Hopelijk krijgen we in 2024 wel weer een nieuwkomer, en dan het liefste ook eentje waar iedereen van mee kan genieten (waar blijft die Grijze Wouw?).

Zwarte Roodstaart | Binnenwatering, Katwijk aan Zee, 29 oktober 2023 | THUIS SCHIPPER

Bruine Boszanger | parkeerterrein tegenover Hotel Duinoord, Wassenaar, 17 november 2023 | MARIJN PRINS

Dwergmeeuw | Buitenwatering, Katwijk aan Zee, 19 november 2023 | THUIS SCHIPPER

Grote Burgemeester 1e kj | strand nabij de Buitenwatering, Katwijk aan Zee, 29 december 2023 | JONA HAASNOOT

Tabel 1 Overzicht jaartotalen en nieuwkomers 2007-2023

Jaar	Soorten	Soortenlijst totaal *	Nieuwkomers	
			Aantal	Soorten
2007	244	323	1	Kroonboszanger
2008	245	324	1	Dwergooruil
2009	240	325	1	Raddes Boszanger
2010	250	327	2	Kuifkoekoek, Withalsvliegenvanger
2011	260	329	2	Giervalk, Witbandkruisbek
2012	256	331	2	Zwartkeellijster, Cetti's Zanger
2013	261	332	1	Siberische Boompieper
2014	248	332	0	–
2015	249	336	4	Amerikaanse Smient, Zwarte Rotgans, Blauwstaart, Oostelijke Blonde Tapuit
2016	252	337	1	Kleine Geelpootruiter
2017	256	338	1	Provençalse Grasmus, Lammergier**
2018	250	340	2	Vale Gierzwaluw, Balkankwikstaart
2019	257	340	0	–
2020	273	345	5	Alpengierzwaluw, Dwergarend, Noordse Boszanger, Orpheusspotvogel, Westelijke Orpheusgrasmus
2021	263	348	3	Ringsnavelmeeuw, Bergfluits, Struikrietzanger
2022	264	349	1	Woestijntapuit
2023	264	349	0	–

* Inclusief Matkop vóór 2023, Noordse Nachtegaal, Flamingo en Witstuitbarmsijs, maar exclusief Kleine Klapekster.

** De ongemerkte en ongeringde Lammergier van 2017 is wel opgenomen in de tabel, maar niet meegeteld.

Katwijk.waarneming.nl

Het belangrijkste medium waar we de vogelwaarnemingen uit kunnen halen en ons jaaroverzicht op baseren is en blijft katwijk.waarneming.nl. Jaarlijks worden via dit platform namelijk 10.000'en vogelwaarnemingen binnen ons waarnemingsgebied ingevoerd. In de database staan tot en met 31 december 2023 een slordige 655.769 vogelwaarnemingen uit ons waarnemingsgebied. Blijf vooral invoeren op katwijk.waarneming.nl want hiermee zorg je voor meer kennis over de vogelstand in ons waarnemingsgebied. Invoeren kan achteraf of direct vanuit het veld via ObsMapp of iObs. Het leuke van de apps is dat je gelijk een digitaal notitieboekje tot je beschikking hebt.

Aantallen waarnemers en waarnemingen

Uit de database blijkt dat in 2023 door 981 verschillende waarnemers in totaal 54.661 vogelwaarnemingen zijn ingevoerd. Nog niet eerder werden in één jaar zoveel waarnemingen ingevoerd als dit jaar. Het is ook het derde jaar ooit met meer dan 50.000 waarnemingen. Het is wel opvallend dat het aantal unieke waarnemers in 2023 (981) achterbleef bij het aantal in 2022 (1.023) en 2021 (1.053). Desondanks was 2023 het derde jaar ooit kijkend naar het aantal unieke waarnemers. Dit alles is terug te zien in figuur 1.

Figuur 1 Overzicht aantal waarnemers en aantal waarnemingen per jaar periode 2012-2023

Hoewel het erop lijkt dat 2023 een bijzonder productief jaar was, omdat er nooit eerder zoveel waarnemingen waren ingevoerd als in 2023, blijkt dat toch een beetje tegen te vallen wanneer je kijkt naar het gemiddeld aantal waarnemingen per waarnemer. Dit gemiddelde is weliswaar hoger dan die van 2021 en 2023, maar toch blijkt dat 2023 op 'slechts' een zesde plek staat met gemiddeld 56 waarnemingen per waarnemer. Op nummer 1 staat 2019 met een gemiddelde van 76 waarnemingen per waarnemer en op de laatste plaats 2015 met een gemiddelde van 45 waarnemingen per waarnemer. Opvallend: het gemiddelde aantal waarnemingen per waarnemer was zelfs al in 2012 tot en met 2014 hoger dan in 2023. Het lijkt er daarom sterk op dat de toename van het aantal waarnemingen in 2023 wordt veroorzaakt doordat sommige waarnemers gewoon meer zijn gaan invoeren. Er blijken namelijk dertien waarnemers te zijn die in 2023 elk meer dan 1.000 waarnemingen hebben ingevoerd en samen goed zijn voor 55% (30.189) van het totaal aantal vogelwaarnemingen. Dat is best heftig, want dat betekent dat de overige 24.000 waarnemingen door maar liefst 968 waarnemers zijn ingevoerd. Net als voorgaande jaren staat Lisette van der Krogt weer eenzaam aan de top met 6.524 waarnemingen. Daarna is het even stil en volgt eeuwige tweede René van Rossum met 4.593 waarnemingen. Pas daarna komen op gepaste afstand de andere elf personen: nieuwkomer Pieter Winters (3.022), Thijs schipper (2.330), Bas van der Burg (2.307), Luuk Punt (2.255), Wijneldelt Boelema (1.720), Frank van Duivenvoorde (1.557), Jeannet Keijzer (1.353), Jona Haasnoot (1.317), Sjaak Schilperoort (1.088), Joas de Vreugd (1.071) en onze boswachter Joël Haasnoot, die kennelijk zijn zonnebril wat vaker heeft afgezet, met 1.053 waarnemingen (in 2022 nog slechts goed voor 408 waarnemingen.). De statistiek van Pieter Winters is hierbij het meest opvallend: pas in februari 2022 gestart met invoeren van vogelwaarnemingen in ons gebied (toen 749) naar meer dan 3.000 in 2023! Maar ja, met Lentevreugd als achtertuin is dat goed te verklaren.

Populairste en talrijkste soorten

De algemenere soorten zijn het meest ingevoerd in 2023. De top 3 bestaat dit jaar uit de Roodborsttapuit (nummer 1 net als in 2021 en 2022), de Graspieper (nummer 2 net als in 2021 en 2022) en de Torenvalk (nummer 3, in 2022 nog op de 6e plek). De hele top 10 is terug te vinden in tabel 2, waarbij ook is gekeken naar de plek van de soort in 2022. Opmerkelijk is dat de Boomleeuwrik is gezakt van plek 5 in 2022 naar plek 8 in 2023, en dat de Blauwe Reiger &

Cetti's Zanger in 2023 een plekje hebben veroverd in de top 10. Vermeldenswaardig hierbij is dat de Cetti's Zanger een opvallende nieuwkomer is in de top 10 met een stevige 5^e plek. En dat terwijl de soort in 2022 nog op de 59^e plek stond met 321 waarnemingen. Op zich niet verrassend als je bij de soortbespreking leest hoe de soort in de lift zit en kennelijk is het ook een populaire soort om in te voeren. Waarschijnlijk omdat hij relatief recent nog de status van bijzonderheid had, maar wellicht nodigt de explosieve zang ook uit tot vastleggen.

Als we kijken naar de vogelsoorten waarvan in totaal de meeste exemplaren worden ingevoerd, staan Spreeuw en Vink vanaf 2007 stevig in de top 3. De derde soort in de top 3 bestaat meestal uit Koperwiek of Graspieper. In 2023 zijn er alles bij elkaar opgeteld 2.007.918 vogels ingevoerd. De Spreeuw was hierbij goed voor 1.222.235 van het aantal ingevoerde exemplaren, de Vink voor 149.583 exemplaren en de Graspieper voor 54.644. Dit zijn uiteraard niet de werkelijke aantallen, omdat meerdere mensen dezelfde exemplaren invoeren. Bijvoorbeeld op 17 november vlogen er 48.760 Spreeuwen over Telpost De Puinhoop. Dit aantal is vier keer ingevoerd (dus 195.000 Spreeuwen in plaats van 48.760). Als je geïnteresseerd bent in het aantal daadwerkelijk aanwezige of overvliegende exemplaren, zou je het totale aantal moeten corrigeren voor dubbelstellingen. En dan blijkt al snel dat het werkelijke aantal ingevoerde exemplaren van Spreeuw richting 480.000 gaat. Het aantal dubbelstellingen is, met name op de telposten, hoog. Voor andere talrijke trekvogels zoals Vink en Graspieper zal dit niet anders zijn. De gegevens op trektellen.nl geven uitsluitend over de daadwerkelijke (waargenomen) aantal vogels over de telposten: in totaal vlogen er 401.057 vogels over Telpost De Puinhoop, 101.772 vogels over Telpost Berkheide en 160.333 vogels langs Telpost Savoy.

Jaarlijsten

Het is niet heel verrassend dat René van Rossum weer eens het hoogste aantal vogelsoorten in ons waarnemingsgebied heeft gezien, 234 om precies te zijn (Flamingo niet meegerekend). Dit zijn er twee minder dan in 2022. Ook Lisette van der Krogt weet sinds 2018 altijd wel een plekje in de top drie te bemachtigen. In 2023 zag zij 223 soorten. Deed Arnold Meijer in 2022 nog een 'big year on foot' (168 soorten), in 2023 deed hij een 'green big year' en probeer-

Tabel 2 Top 10 meest populaire soorten in 2023

soort	aantal waarnemingen 2023	aantal waarnemingen 2022	positie 2022
1 Roodborsttapuit	1.206	1.078	1
2 Graspieper	1.086	956	2
3 Torenvalk	875	693	6
4 Kneu	850	783	3
5 Cetti's Zanger	835	321	59
6 Tjiftjaf	772	731	4
7 Blauwe Reiger	707	571	15
8 Boomleeuwerik	691	715	5
9 Putter	607	607	9
10 Buizerd	602	602	10

de, zich zo 'groen' mogelijk verplaatsend (fietsend/lopend), zoveel mogelijk soorten in een straal van 10 km om zijn huis te zien. Hij zag er 232 waarvan 206 in ons waarnemingsgebied.

Fenologie

Fenologie is de studie naar de jaarlijks terugkerende gebeurtenissen in de natuur en dan vooral ook de timing daarvan. Bij (trek-)vogels kijken we vooral naar de eerste waarneming van een soort in een jaar en ook wel naar de laatste waarneming. Het is elk jaar weer leuk om de eerste Boerenzwaluw te zien langsvliegen of de eerste Nachtegaal weer te horen zingen, en veel vogelaars geven deze eerste waarnemingen door. Hierdoor zijn er veel gegevens beschikbaar om de fenologie van met name de algemenere soorten in beeld te brengen.

Zo toont tabel 3 een overzicht van 21 broedvogels in ons waarnemingsgebied met per soort de eerste en laatste waarneming in 2023, de waarnemers, de vroegste datum ooit en de laatste datum ooit. Het betreffen overigens niet per se waarnemingen die zijn gedocumenteerd met een foto en/of geluidsopname. Een bewuste keuze, omdat niet iedereen rondloopt met een goede camera of geluidsrecorder.

Tabel 3 Fenologisch overzicht 2023

soort	2023		aller tijden			
	eerste	waarnemer	laatste	waarnemer		
Boomvalk	25 apr.	Joris Duivenvoorden	29 okt.	vele waarnemers	7 apr. 1992	4 nov. 2016
Kleine Plevier	15 mrt.	vele waarnemers	28 aug.	vele waarnemers	19 feb. 2021	9 sep. 1995 en 2012
Grutto	10 mrt.	Bas van der Burg	19 aug.	Ronald de Mooij	6 jan. 1995	19 okt. 1976 en 2014
Visdief	22 mrt.	Annelies Marijnis	14 okt.	Jaap Engberts	4 jan. 2012	16 nov. 1992
Koekoek	14 apr.	vele waarnemers	21 aug.	Joas de Vreugd	6 apr. 2007	28 sep. 2015
Gierzwaluw	9 apr.	vele waarnemers	31 aug.	Stan van der Laan	26 mrt. 2010	5 okt. 2019
Wielewaal	23 apr.	Thijs Schipper en Lisette v.d. Krogt	12 jun.	vele waarnemers	12 apr. 2013	6 sep. 2002
Oeverzwaluw	17 mrt.	vele waarnemers	15 sep.	Jaap Engberts en Mark Bos	12 mrt. 2012	20 okt. 2019
Boerenzwaluw	30 mrt.	Luuk Punt en Arnold Meijer	12 nov.	vele waarnemers	13 mrt. 2018	23 nov. 1974
Huiszwaluw	2 apr.	Gijsbert Twigt	8 okt.	vele waarnemers	21 mrt. 2008	15 nov. 2002
Fitis	23 mrt.	Thijs Schipper en Lisette v.d. Krogt	24 sep.	Bas van der Burg	16 mrt. 2022	29 okt. 2011
Rietzanger	31 mrt.	Wijndeldt Boelema	4 sep.	Gijsbert Twigt	22 mrt. 2022	24 sep. 2007
Kleine Karekiet	15 apr.	Joël Haasnoot	11 sep.	Gijsbert Twigt	13 apr. 2009 en 2022	8 nov. 2010
Bosrietzanger	12 mei	Bas van der Burg	10 jul.	Gijsbert Twigt	3 mei 2008	25 sep. 2010
Spotvogel	5 mei	Pieter Winters	20 aug.	Menno van Duijn	5 mei 2008 en 2023	27 sep. 1997
Sprinkhaanzanger	7 apr.	vele waarnemers	4 sep.	Gijsbert Twigt	26 mrt. 2010	20 okt. 2001
Tuinfluit	22 apr.	vele waarnemers	29 okt.	Martijn Hammers	8 apr. 2018	18 dec. 2010
Braamsluiper	15 apr.	Lisette v.d. Krogt en René van Rossum	22 okt.	Jan-Freerk Kloen	31 mrt. 1990	22 okt. 2009 en 2023
Grasmus	3 apr.	Jona Haasnoot	1 okt.	Jochem Verweij	2 apr. 1976	14 okt. 2010
Blauwborst	17 mrt.	vele waarnemers	5 sep.	Menno van Duijn	9 mrt. 2014	27 sep. 2019
Nachtegaal	8 apr.	Jan en Sean van der Steeg	2 sep.	Mark van Leeuwen	29 mrt. 2014	2 nov. 2017
Gekraagde Roodstaart	3 apr.	vele waarnemers	26 sep.	Menno van Duijn	30 mrt. 2011	2 nov. 2008
Paapje	22 apr.	Maarten en Wim Langbroek	12 nov.	Arjan Dwarshuis	10 apr. 2011	14 dec. 2013
Tapuit	18 mrt.	Gijsbert Twigt en Tanja Swijnenberg	2 nov.	Peter Spierenburg	11 mrt. 1995	9 dec. 2000
Grauwe Vliegenvanger	1 mei	Arnold Meijer	24 sep.	Marijn Prins	23 apr. 2005	25 okt. 1987
Boompieper	28 mrt.	Lisette v.d. Krogt en René van Rossum	10 okt.	Luuk Punt	12 mrt. 1983	5 nov. 2021

Tabel 4 Voorjaarsfenologie 2023 van 21 soorten vergeleken met 2006-2022

soort	periode 2006-2022			2023	
	gemiddelde datum eerste waarneming	standaardafwijking (dagen)	bandbreedte	datum eerste waarneming	vergeleken met 2006-2022
Boomvalk	18 apr.	6	12 apr. - 24 apr.	25 apr.	laat
Kleine Plevier	16 mrt.	14	2 mrt. - 30 mrt.	15 mrt.	normaal
Koekoek	12 apr.	3	9 apr. - 15 apr.	14 apr.	normaal
Gierzwaluw	17 apr.	3	14 apr. - 20 apr.	9 apr.	vroeg
Oeverzwaluw	29 mrt.	10	19 mrt. - 8 apr.	17 mrt.	vroeg
Boerenzwaluw	20 mrt.	9	11 mrt. - 29 mrt.	30 mrt.	laat
Huiszwaluw	5 apr.	8	28 mrt. - 13 apr.	2 apr.	normaal
Fitis	24 mrt.	5	19 mrt. - 29 mrt.	23 mrt.	normaal
Rietzanger	3 apr.	7	27 mrt. - 10 apr.	31 mrt.	normaal
Kleine Karekiet	16 apr.	6	10 apr. - 22 apr.	15 apr.	normaal
Bosrietzanger	10 mei	5	5 mei - 15 mei	12 mei	normaal
Spotvogel	10 mei	4	6 mei - 14 mei	5 mei	vroeg
Sprinkhaanzanger	5 apr.	5	31 mrt. - 10 apr.	7 apr.	normaal
Tuinfluitier	15 apr.	6	9 apr. - 21 apr.	22 apr.	laat
Braamsluiper	10 apr.	5	5 apr. - 15 apr.	15 apr.	normaal
Grasmus	9 apr.	3	6 apr. - 12 apr.	3 apr.	vroeg
Blauwborst	18 mrt.	7	11 mrt. - 25 mrt.	17 mrt.	normaal
Nachtegaal	5 apr.	4	1 apr. - 9 apr.	8 apr.	normaal
Gekraagde Roodstaart	4 apr.	4	31 mrt. - 8 apr.	3 apr.	normaal
Grauwe Vliegenvanger	2 mei	8	24 apr. - 10 mei	1 mei	normaal
Boompieper	29 mrt.	6	23 mrt. - 4 apr.	28 mrt.	normaal

Uit tabel 3 blijkt dat in 2023 geen fenologische records zijn gebroken. Wel is er bij twee soorten sprake van een evenaring van het fenologisch record. De Spotvogel van 5 mei 2023 was een evenaring van de vroegste waarneming ooit (5 mei 2008). Dit geldt ook voor de Braamsluiper van 22 oktober, die een evenaring is van de laatste waarneming van Braamsluiper ooit (22 oktober 2019). Bij de Braamsluiper moet misschien wel een kanttekening geplaatst worden: zo'n late braamsluiper zou een Humes Braamsluiper kunnen zijn. Naast het overzicht in tabel 3, is het interessant om een overzicht te maken van dezelfde 21 vogelsoorten, waarbij over een langere periode de gemiddelde eerste datum is bepaald om vervolgens te beoordelen of 2023 een beetje in de lijn der verwachtingen heeft 'gepresteerd'. Deze analyse is uitgewerkt in tabel 4. Hierbij is dankbaar gebruikgemaakt van een methode die al jaren door de Vogelwerkgroep Amsterdam wordt toegepast (met dank aan Ellen de Bruin en Jan van Blanken voor uitleg over 'hun' methode). Tabel 4 vermeldt de gemiddeld vroegste aankomstdatum van 21 soorten in ons waarnemingsgebied over de periode 2006-2022, de eerste aankomstdatum in 2023, de standaardafwijking, de bandbreedte en of de soort in 2023 'op tijd' was, te vroeg of te laat. Op basis van alle eerste ingevoerde data van 21 soorten over de periode 2006-2022, is voor ons waarnemingsgebied een gemiddelde eerste aankomstdatum bepaald met de daarbij behorende standaardafwijking. Deze standaardafwijking geeft de mate van spreiding aan hoe hoger de standaardafwijking hoe groter de spreiding in eerste waarnemingsdata. Met deze twee gegevens is vervolgens een bandbreedte vastgesteld (= gemiddelde +/- standaardafwijking) waarbinnen een eerste waarneming van een soort statistisch gezien normaal gesproken valt. De bandbreedte is dus de periode waarbinnen de aankomst van een soort is te verwachten (om precies te zijn: met een kans van 68%). Als je bijvoorbeeld kijkt naar de bandbreedte van Koekoek, Gierzwaluw en Grasmus, dan zie je dat de eerste aankomst gemiddeld ergens ligt in een periode van slechts 6 dagen - je kunt de klok er haast op gelijk zetten! Bij Oeverzwaluw loopt deze periode op naar 20 dagen en bij Kleine Plevier zelfs naar 28 dagen. Dat de standaardafwijking bij Kleine Plevier erg hoog is, is mede te danken aan twee jaren met een erg late aankomstdatum (24 april 2006) en een heel vroege aankomstdatum (19 februari 2021).

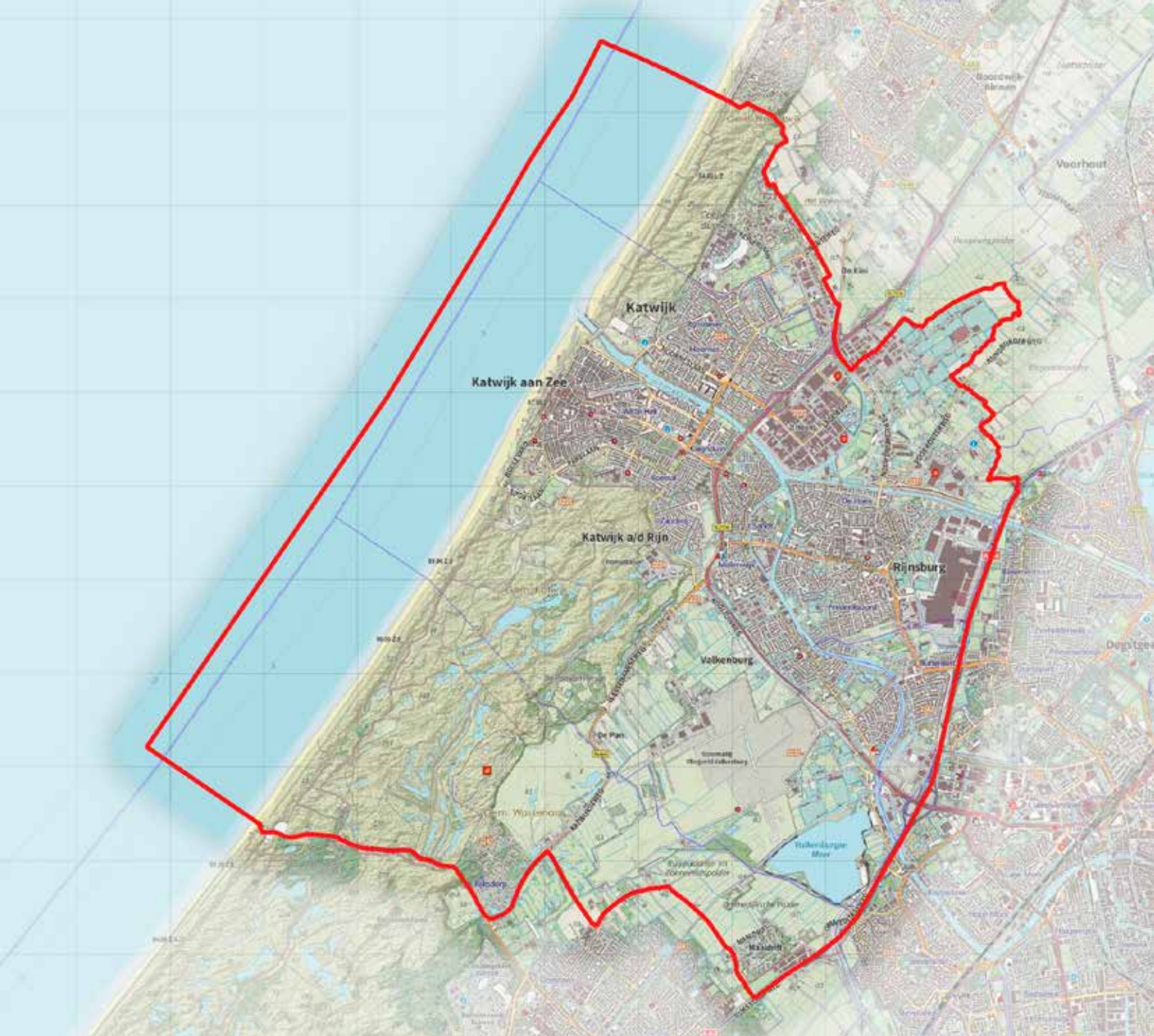
Door de aankomstdatum te vergelijken met de bandbreedte kun je bepalen of een soort in 2023 binnen of buiten de bandbreedte valt en dus opvallend vroeg of opvallend laat was. Uit tabel 4 blijkt dat vier soorten (Gierzwaluw, Oeverzwaluw, Spotvogel en Grasmus)

vroeger waren dan anders en drie soorten later dan anders (Boomvalk, Boerenzwaluw en Tuinfluitier). Van de 'vroegste vogels' arriveerde de Gierzwaluw vijf dagen eerder dan normaal. De Oeverzwaluw, twee dagen eerder dan normaal, was wel twaalf dagen eerder dan zijn gemiddelde vroegste datum. De hoge standaardafwijking geeft aan dat dit soort verschillen bij deze soort normaal zijn. De drie laatkomers vielen overigens net één dagje buiten de bandbreedte. De eerste exemplaren van de overige veertien soorten werden keurig binnen de bandbreedte waargenomen. Hiervan werden zes soorten (Fitis, Rietzanger, Kleine Karekiet, Bosrietzanger, Gekraagde Roodstaart en Boompieper) zelfs precies op de gemiddelde vroegste datum waargenomen. Kortom: leuk speelgoed zo'n fenologisch overzicht.

Samenvattend

Met bijna 55.000 waarnemingen, 981 unieke waarnemers, 13 waarnemers die samen goed waren voor 55% van het aantal waarnemingen en 264 soorten, was het wederom een goed vogeljaar. Als je een beetje je best doet, kun je als vogelaar in ons waarnemingsgebied al gauw 230 vogelsoorten in één jaar zien. Ondanks deze klinkende cijfers is het jammerlijk dat 2023 het derde jaar sinds 2007 is waarin er geen nieuwe soort is waargenomen, maar wel een bewezen Matkop! Ook werden er geen fenologische records verbroken, al was er wel één evenaring van een voorjaarsrecord (Spotvogel) en één evenaring van een najaarsrecord (Braamsluiper). Tegelijk arriveerde de Oeverzwaluw in 2023 erg vroeg (17 maart) en in vergelijking met 2022 (11 april) zelfs extreem vroeg. Wat gaat 2024 ons brengen? Geen idee, maar vanaf half maart kunnen we de eerste zomergasten alweer verwachten en door naar de gepresenteerde fenologie te kijken weet je per soort wanneer precies. De eerste bijzonderheden hebben we al te pakken met de eerste overwinterende Koereiger ooit in De Mient en Lentevreugd (ter plaatse sinds 6 december 2023) en een Grote Stern over het Valkenburgse Meer op 2 februari 2024.

Zoals altijd: ga vooral lekker naar buiten en voer zoveel mogelijk waarnemingen in op katwijk.waarneming.nl! Dat wordt gewaardeerd, want zonder waarnemingen geen jaaroverzicht. Bezoek ook eens een telpost of ga mee met een excursie via het Natuurcentrum Katwijk. De ervaren vogelaars staan je graag te woord. Ik sluit af met de woorden van onze oud-voorzitter Arjan van Egmond: 'tot in het veld!'

Het waarnemingsgebied van de Vogelclub Katwijk | dat omsloten wordt door zowel gemeentegrenzen (met Noordwijk, Teylingen en Oegstgeest) als 'natuurlijke' grenzen (Berkheide, Coepelduynen en polders rond het voormalig vliegveld) en de A44 als praktische oostgrens.

Overwinterende [Oeverloper](#) | Valkenburgse Meer, 12 december 2023 | RENÉ VAN ROSSUM

Dit jaarverslag is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van:

Peter
van
Santbrink

R!NGFOTOFOCUS.nl

Focus BV | Thomsonlaan 96 | 2565 JE Den Haag
De speciaalzaak voor en door vogelaars en natuurfotografen

Muzieklespraktijk Sjaak van Duijn

HOLLANDER
in wijnen

hollanderinwijnen.nl

**DUTCH
BIRDING**

International
journal on
Palearctic
birds

dutchbirding.nl

Puffin
dtp & fotografie

rené van rossum

opmaak & vormgeving
van uw drukwerk...
...ik vogel het voor u uit!

